

SIKRINGSKOST OG MELISDRYSS

JUBILEUMSSKRIFT FOR DEN KULTURELLE SKOLESEKKEN 10 ÅR

Norsk kulturråd
Postboks 8052 Dep
0031 Oslo

post@kulturrad.no
www.kulturrad.no

Trykk: 07 Gruppen AS

Forsidebilde: Sukker Sirkus,
Katrine M. E. Strøm

ISBN 978-82-8105-092-1

Norsk kulturråd 2011

INNHold

Gjør skoledagen rikere	Anniken Huitfeldt	3
Det skapende menneske	Kristin Halvorsen	4
Oppi sekken	Harald Rosenløy Eeg	6
Starten på et eventyr	Astrid Holen	8
I barndommens rike med Gabriel Scott	Aust-Agder	12
Utrolig hva de vet!	Akershus	14
Barn fortjener det magiske	Gro Dahle	16
Vinterlandet	Finnmark	18
Ingen skal være likegyldige	Anton Rygg	20
Barn og unge fortjener kvalitet	Torger Ødegård	21
DKS Oslo	Oslo	22
Bortenfor og bakenfor applausen	Buskerud	24
Harehjerte	Hedmark	26
Jeg visste ikke at jeg likte barn så godt	Iben Sandemose	28
Far min og potetkjellaren	Hordaland	30
Milepæler		32
Stjerner i auga	Møre og Romsdal	36
Hopp i havet med Lofoten Ladies	Nordland	38
Positive reaksjoner	Hege Bettina Robertson	40
Gode fellesopplevelser gir energi	Bjørge Haugland	41
Ta elevene på alvor	Nord-Trøndelag	42
Utopisk safari	Oppland	44
Glasmusikk med moderne vri	Sogn og Fjordane	46
Noko meir enn berre fri	Guri og Sigrud Botheim	48
Snø i mai	Østfold	50
Gymsalen kokte	Solvor Vasshus	52
Like spennende hver gang!	Kine Aune	53
Verdens beste øyeblikk	Sør-Trøndelag	54
Hva var det du het igjen ?	Telemark	56
Med "Mustafas kiosk" i Nord-Troms	Troms	58
Lykke-boost	Nina Elisabeth Grøntvedt	61
Danningsreise	Terje Torkildsen	61
I vinden – på tuppen av Norge	Vest-Agder	62
Å ta en Budal	Anne Marit Sæther	64
Se meg	Vestfold	66
Byens beste skoletime	Rogaland	68
Kultursekken og dei gode opplevingane	Olla Rypdal	70
Smykke eller revolusjon?	Ådne Sekkelsten	72
Gullsekken		76
Fakta om Den kulturelle skolesekken		78

Bruk Den kulturelle skolesekken til å utvikle elevene, klassen, skolen; bruk den til å skape selv!

ANTON RYGG side 20

BORTENFOR OG BAKENFOR APPLAUSEN side 24

- Ta elevene på alvor. Skolepublikummet er like kritisk som voksne, men de er åpne, lekne og rausere når du kommer med noe som er bra, og som fenger dem.

GUNN MOGSETH side 42

En av guttene kom rett bort til meg etter konserten og sa: «Har du mykje penga?»

På en annen skole kom ei jente og spurte:

«Har du livvakt?»

LARS BREMNES side 58

Og etter ti år, kan vi da lene oss tilbake og si at vi har nådd våre mål – dette fikk vi til!

ÅDNE SEKKELSTEN side 72

FORORD

I år markerer vi at det er 10 år siden Den kulturelle skolesekken ble en nasjonal satsing. I 2001 bestemte regjeringen at profesjonell kunst og kultur skal være en del av skolehverdagen, og et samlet storting sluttet seg til.

ASTRID HOLEN, GURO KARSTENSEN OG MARIANNE LARSEN

Det var en viktig beslutning. Vi er overbeviste om at god kunst og kultur påvirker dem som møter den. Ikke alltid og ikke alltid like mye, men av og til kan kunstmøtet bidra til store forandringer. Ole Andreas, elev fra Sandefjord, sa for noen år siden at:

”Den kulturelle skolesekken har gjort oss til de personene vi er i dag. Den har påvirket oss positivt og gjort slik at vi tidlig forstod alvoret med livet.”

Vi er stolte over å være en del av dette, og synes det er all grunn til å feire 10-årsdagen. I dette heftet har vi forsøkt å få fram mangfoldet og bredden i Den kulturelle skolesekken slik den brukes og erfares hver skoledag over hele landet.

Gratulerer med de første 10 årene!

**Sekretariatet for Den kulturelle skolesekken
Norsk kulturråd**

GJØR SKOLEDAGEN RIKERE

ANNIKEN HUITFELDT, KULTURMINISTER

”Dette ble en fin dag for meg”, uttalte ni år gamle Zainad etter en forestilling med Nasjonalballetten på Mortensrud skole. Jeg satt også i gym salen og fikk se den samme forestillingen. Det var en fantastisk opplevelse, ikke bare å se danserne i aksjon, men også å se elevenes begeistring over høye hopp og piruetter. For mange av elevene ble dansen og musikken en opplevelse som gjorde skoledagen rikere.

At barn og unge har like god tilgang på kunst og kultur som voksne, er en selvfølge. Gjennom den kulturelle skolesekken får alle barn like muligheter til gode, felles opplevelser. Når barna kan få disse opplevelsene i skoletida, gjør det dem mindre avhengig av foreldrenes prioriteringer. Kanskje får de opplevelser og nye interesser her som de ikke ville ha fått ellers. Med Den kulturelle skolesekken

sørger vi for en viktig del av barnas kunstneriske opplevelser og utfoldelser. Og slik rekrutterer vi også morgendagens publikum.

Gjennom de ti årene som har gått siden Den kulturelle skolesekken ble åpnet, har ordningen utviklet seg til å bli en av våre mest vellykkede kulturpolitiske satsinger. Med Den kulturelle skolesekken når kunsten og kulturen ut til alle elever i skolen.

Den kulturelle skolesekken har engasjert, utfordret og inspirert mange mennesker. Det skal den fortsette med. Vi vil arbeide for at Skolesekken blir enda bedre i årene som kommer.

Gratulerer med jubileet!

DET SKAPENDE MENNESKE

Det er flott at vi i Norge har klart å etablere Den kulturelle skolesekken som en permanent ordning. I europeisk sammenheng er det ganske unikt hva norske skoleelever får tilgang på av kulturelle impulser og erfaringer gjennom undervisningen i grunnsopplæringen, DKS og kulturskolene.

KRISTIN HALVORSEN, KUNNSKAPSMINISTER

Kulturformidling i skolen har både faglige og kulturpolitiske siktemål. Skolen er en viktig fellesarena i samfunnet hvor alle barn og ungdom skal kunne få ta del i kulturopplevelser, uavhengig av etnisk, religiøs og økonomisk bakgrunn. Kunnskapsløftet stiller store krav til kunnskaper og ferdigheter hos alle elever. Samtidig stilles skolen langt friere enn før med hensyn til valg av arbeidsmåter og metoder. Skolen skal bidra til at hver enkelt elev får en grunnleggende og helhetlig kompetanse innenfor en lang rekke områder. Varierte undervisningsformer gir mulighet for læring for en større del av elevmassen.

Jeg vet at en forfatter som Ken Robinson, med sine bøker og foredrag om hvordan skolen dreper barn og ungdoms kreativitet, har en stor tilhengerskare i Norge. Jeg skjønner engasjementet og bekymringen blant de mange som arbeider med kunst og kultur i og inn mot skolen. Vi vil i fremtiden være helt avhengig av at dagens oppvoksende slekt "blir skrudd sammen" slik at de er i stand til å løse utfordringer på en lang rekke områder. Men jeg ser ingen grunn til å elendighetsforklare norsk skole. Langt ut over de praktisk-estetiske fagene finnes det skapende og kreative lærere, som gjennom sine fagområder stimulerer elever til å tenke nytt og utradisjonelt.

Inspirert av Den kulturelle skolesekken, lanserte vi høsten 2008 "Den naturlige skolesekken" (DNS). Dette prosjektet skal bidra til å utvikle nysgjerrighet og kunnskap om fenomener i naturen, bevissthet om bærekraftig utvikling

og økt miljøengasjement hos elever og lærere i grunnsopplæringen. Jeg tror at slike satsinger innvirker gjensidig positivt på hverandre. For barn og ungdom er det ikke nødvendigvis noe skille mellom å være skapende og nysgjerrige i naturfag eller i møter med kunst og kultur i skoletiden.

Jeg er likevel den første til å skjønne at forventningene stiger om en større bredde og dybde i kulturtilbudet, men her må vi ta tiden til hjelp. Alt kan ikke skje på en gang. Det er mange andre områder i grunnsopplæringen som

også trenger en forsterkning. Skal vil lykkes må alle gode krefter dra i samme retning. Derfor vil vi blant annet i kriteriene for tildeling av midler fra Kulturløftet for 2011 legge vekt på søknader som ønsker å utvikle modeller for

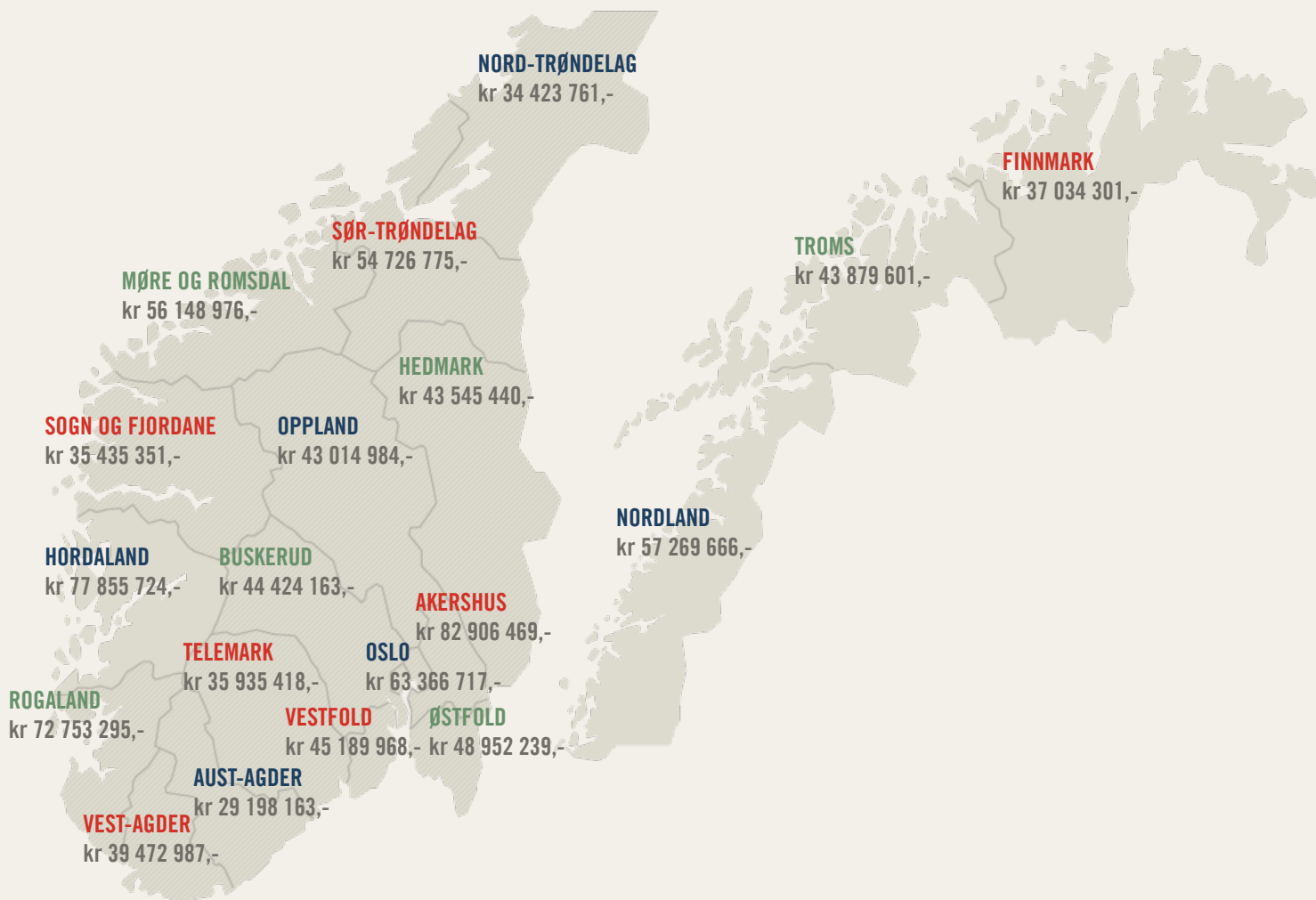
samarbeidsprosjekter mellom skole, kulturskole, DKS, institusjoner og organisasjoner.

God kunst engasjerer og lærer barn og ungdom å stille spørsmål ved vante forestillinger. Kulturell kompetanse er derfor en naturlig, integrert og viktig del av opplæringen. Jeg er overbevist om at god tilgang til og anledning til å være delaktig i kunst og kultur, absolutt kan bidra til at barn og unge bedre mestrer tilværelsen senere i livet. Etter mitt syn er det viktig at elevene får erfaringer med ulike former for kulturelle uttrykk. I den sammenhengen har Den kulturelle skolesekken i de ti årene som har gått, bidratt til at mange elever har fått en god ballast de vil ha glede og nytte av senere i livet. Lykke til videre!

FYLKESVIS FORDELING AV SPELEMIDLAR GJENNOM 10 ÅR

Midlane til Den kulturelle skulesekken kjem i all hovudsak gjennom overskotet frå Norsk Tipping, i dag 167 millionar kroner årleg. Tala her syner kor mykje spelemidlar dei ein-skilde fylka har fått i løpet av desse åra.

Spelemidlane har også generert store ressursar både frå dei aktørane som får spelemidlar, og av andre aktørar i feltet, om lag det dobbelte av spelemidlane.

OPPI SEKKEN

Veit du hvor tung skolesekken er i 2011? Veit du hvor mye som skal oppi der? Har du peiling? Hvor tung den børra er å bære, hæ? Eller bare sitter du der på ræva og fyller oppi. Du skal være vektløfter for å klare særlig mye mer. Du skal være sherpa for å få den med deg opp alle trappene, inn alle dørene. Du skal ape for å skjønne pointet, du skal være elefant for å huske alt som skal oppi der.

HARALD ROSENLØW EEG

HARALD ROSENLØW EEG

Eeg har skrevet flere prisbelønnede ungdomsbøker og film-manus. Han turnerer i Den kulturelle skolesekken.

Akkurat som om det ikke er nok oppi der fra før, hæ? Nok bøker, nok krølla bokbind, nok bulka matbokser, mosa appelsiner fra skolefrukt, tomme champoflasker og hele buken full av gamle blyanter, brekte linjaler og knuste hjerter. Akkurat som om det ikke er nok å bære på, hæ? Nok oppi der fra før, yo?

Og når sant skal sies, når sjela skal vrenses, kvad skal kveles, når crap skal crappes, hvis vi er på linje her, nogenlunde på samme side i livets facebok, online i jungelen av åpne nettverk, så må vi si det som det er: Det er mye du lærer som du aldri får bruk for. Det er mange lover du aldri rekker å bryte. Det er mange gloser du aldri får brukt. Det er mye oppi den sekken som ikke skulle vært der. Så mye daukjøtt og læreflesk du har dradd på. Dag etter dag, uke etter uke, opp og ned til skolen, ut og inn i klasserommet, fram og tilbake til hylla. Har du peiling? Og skal du putte noe mer oppi sekken nå, må du ta noe annet ut. Eller?

“Og når sant skal sies, når sjela skal vrenses, kvad skal kveles, når crap skal crappes, hvis vi er på linje her, nogenlunde på samme side i livets facebok, online i jungelen av åpne nettverk, så må vi si det som det er: Det er mye du lærer som du aldri får bruk for.”

For det er noe eget ved det du ikke skal lære. Det tar ikke plass. Det du ikke skal pugge. Det du ikke skal skrive et sam-mendrag om. Det er noe eget med løgn og forbannelser, med mord og kjærlichkeit, drager og trollmenn og verden-ner som du ikke trodde fantes. Det er noe eget med en stemme du ikke hadde hørt før. Et bilde du ikke hadde sett før. En kameleon som skifta farge, en ball som skifta retning, en kule med navnet ditt på. Et ord du ikke visste fantes, men som passa likevel. En setning som ikke skulle forklare, men som gjorde det likevel. Et kapittel som plutselig ikke måtte slutte.

Veit du hvor mye alt det veier? Har du veid deg før og etter? Kom deg på vekta, kompis, åpne øya, snuppa. Det du ikke skal lære. Det tar ikke plass. Men det veier en hel masse. Og det er digg.

STARTEN PÅ ET EVENTYR

Den kulturelle skolesekken er kommet for å bli, men også for å utvikles videre. Satsingen har en interessant historie, og suksessen har mange årsaker. Den skyldes hardt og systematisk arbeid, men også i noen grad tilfeldige slumpetreff.

ASTRID HOLEN

Det begynte 6. juni 2000. Jens Stoltenberg holdt en tale i Bergen Arbeiderpartis representantskapsmøte i Folkets Hus og snakket om at satsingen på kultur må være avgjørende i kunnskapssamfunnet. Han henviste til at Sandefjord var blitt kåret til landets kulturkommune i 1998, nettopp for sin satsing på en kulturell ryggsekk for skoleelevene, og at han nå ville at alle barn i Norge skulle få en tilsvarende sekk: "Den skal inneholde møter med levende musikk og teater – møter med fortid og nåtid i det lokale samfunn".

Men det begynte egentlig lenge før. Kulturtilbud for skoleelever har det vært flere steder i landet, og også nasjonalt. Rikskonsertene begynte med skolekonserter samtidig med at institusjonen ble etablert i 1968. Museene har lenge hatt en skoletjeneste, og andre kulturinstitusjoner har også hatt program spesielt beregnet på skoleelever.

Noen fylkeskommuner var også tidlig ute med systematisk kulturformidling til skoleelever, som Hedmark som etablerte Turnéorganisasjonen i 1991, og Møre og Romsdal som hadde Kulturnista som forsøksordning fra skolestart i 1996.

I Sandefjord startet Den kulturelle skolesekken som et prosjekt i 1997, og den nasjonale satsingen fikk også dette navnet. "Sandefjord-modellen", som senere ble et begrep, sørget for at alle grunnskoleelevene i Sandefjord fikk et systematisk kulturtilbud på hvert trinn.

Den nasjonale satsingen på et bredt og systematisk kulturtilbud for skoleelevene kom i regjeringens statsbudsjett for 2001. 10 millioner kroner ble avsatt på Kulturdepartementets budsjett, og i budsjettproposisjonen står det: *Kulturdepartementet vil i samarbeid med institusjoner og fagorgan på kulturfeltet legge til rette for at skolebarn lettere får tilgang til, gjør seg kjent med og får et aktivt forhold til kulturytringer av alle slag.*

Og tilsvarende i St.prp. nr. 1 (2000–2001) for Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet: *Departementet vil samarbeide med Kulturdepartementet om ei nasjonal satsing på Kultur i skolen under nemninga "Den kulturelle skolesekken".*

Vi var i gang!

STYRINGSSTRUKTUR

De to departementene opprettet en styringsgruppe bestående av en fra embetsverket i hvert departement og en arbeidsgruppe med representanter fra Kommunenes Sentralforbund, Læringscenteret (det senere Utdanningsdirektoratet), Rikskonsertene, Norsk kulturråd, Statens bibliotektilsyn og Norsk museumsutvikling.

Norsk museumsutvikling (senere ABM-utvikling og i dag Norsk kulturråd) ble tillagt sekretariatsansvar for tiltaket, og Elin Bøe Grinde var prosjektleder det første året. Arbeidsgruppen ble konstituert 22. januar 2001, med Randi Ertesvåg i Norsk museumsutvikling som leder.

STABELAVLØPNING

For å gi satsingen et innhold ble det avholdt en idékonferanse 26. februar 2001. Målet var å legge strategier for utvikling av denne satsingen og å kunne utveksle kunnskap, ideer og erfaringer. Begge statsrådene (Trond Giske og Ellen Horn) var til stede på konferansen.

Invitasjoner gikk til fylkeskommunene, Statens utdanningskontorer, et utvalg kommuner og andre aktører innenfor kunst- og kulturfeltet. 170 deltakere møtte opp, og mange deltok i debatten. Problemstillingene var forbausende lik de utfordringene vi arbeider med i dag også: samarbeid skole/kultur, høy kvalitet, tilgang på gode produksjoner, integrering i skolehverdagen, kvalitet i formidling og mottakerapparatet.

17. august samme år hadde vi et åpningsarrangement for pressen ved skolestart. Begge departementene var sterkt representert, med statsråd Ellen Horn i spissen, og noen av våre fremste kunstnere i DKS-sammenheng, som Gro Dahle, Solo Cissokho og Gisle Harr, møtte 100 entusiastiske barn ved Uranienborg skole i Oslo.

Nå bar det av sted!

ENDRING AV TIPPENØKKELEN

Så kom regjeringsskiftet høsten 2001, og vi fikk en borgerlig mindretallsregjering som skulle videreføre Den kulturelle skolesekken. Og det ble gjort, med stor entusiasme, fra kulturminister Valgerd Svarstad Haugland og hennes stab.

Men fart i sakene ble det først da opposisjonen i Stortinget samlet seg om en endring av tippenøkkelene i mai 2002. Etter forslag fra FrP, og ved hjelp av Arbeiderpartiet og SV, var det flertall for å gi mer av overskuddet fra Norsk Tipping til kulturformål, og Den kulturelle skolesekken fikk en stor del av disse.

Lovendringen førte til at Den kulturelle skolesekken fikk tilført betydelig mer statlige midler. Prognosen den gang stipulerte 60 mill. kroner i 2003, det dobbelte i 2004 og fullt beløp, 180 mill. kroner, fra 2005.

Den kulturelle skolesekken ble et viktig tema under budsjettbehandlingen i Stortinget høsten 2002. Mange fagre ord var å høre: *"Komiteen ser satsningen på den kulturelle skolesekken som kanskje det aller viktigste kulturtiltak for barn og unge i det kommende tiåret."* Og flertallet i komiteen konstaterer at satsingen på Den kulturelle skolesekken er den saken man får mest positive tilbakemeldinger på, nesten uansett hvor man reiser. *"Dette viser hvor viktig og riktig denne satsingen er."*

Stortinget ba regjeringen komme tilbake med en redegjørelse om hvordan midlene til Den kulturelle skolesekken var tenkt brukt, og å legge frem planer for hvordan ordningen skal utformes i årene fremover.

Stortingsmeldingen – St.meld. nr. 38 (2002–2003) – *Den kulturelle skolesekken* – ble lagt fram av regjeringen Bondevik 6. juni 2003. Meldingen ble behandlet i Stortinget 27. november 2003.

Omtrent samtidig kom *Ei blot til Lyst* – St.meld. nr. 39 (2002–2003) om kunst og kultur i og i tilknytning til skolen, utarbeidet av Utdannings- og forskningsdepartementet.

Sett i ettertid kunne det med fordel ha vært én felles stortingsmelding. I dag fungerer Den kulturelle skolesekken stort sett slik som prinsippene i St.meld. nr. 38 legger til grunn.

FORVENTNINGENE ER SKAPT

Ti av landets fylker var i gang med forskjellige utviklingstiltak for Den kulturelle skolesekken i skoleåret 2001/2002. De resterende ni fylkene hadde også konkrete planer, pilotprosjekt og lokale utviklingsprosjekter knyttet til Den kulturelle skolesekken. Noen sentrale institusjoner fikk etter søknad midler til prosjektutvikling.

Forventningene var skapt, både fra fylkeskommunalt og kommunalt hold, i kunst- og kulturinstitusjoner, skoler, organisasjoner og hos enkeltpersoner. Kunne det fortsette?

Og det kunne det!

VEIEN VIDERE

Den kulturelle skolesekken er kommet for å bli, men også for å utvikles videre. Satsingen har en interessant historie, og suksessen har mange årsaker. Den skyldes hardt og systematisk arbeid, men også i noen grad tilfeldige slumpetreff.

Det er og har vært mange snublesteiner, men mange av stridsspørsmålene er i dag tilbakelagt. Takket være betydelig innsats og ressursbruk, ikke minst av mange ildsjeler og entusiaster på alle nivåer, er Den kulturelle skolesekken i dag en samlet og helhetlig satsing som omfatter alle de 600 000 elevene i grunnskolen og etter hvert de fleste elevene i videregående opplæring. Alle kunst- og kulturuttrykkene er inkludert, og Den kulturelle skolesekken er blitt et begrep. Vi har fått økt forståelse for barns møter med den profesjonelle kunsten og kulturen, og satsingen er omsluttet med betydelig entusiasme.

Det er mye som er bra, men mye vi trenger vi å jobbe videre med. Det skal vi gjøre med liv og lyst i de neste 10 årene.

Vi gleder oss!

Astrid Holen er leder for sekretariatet for Den kulturelle skolesekken.

GJENNOMSNIITTLIG ANTALL ARRANGEMENT PR. SKOLE OG SPILLEMIDLER PR. ELEV

	Arrangement pr. skole	Kr pr. elev (spillemidler)
Akershus	29	142
Aust-Agder	19	255
Buskerud	18	151
Finnmark	9	481
Hedmark	33	226
Hordaland	20	159
Møre og Romsdal	19	205
Nordland	15	246
Nord-Trøndelag	15	205
Oppland	16	231
Oslo	14	146
Rogaland	11	166
Sogn og Fjordane	9	297
Sør-Trøndelag	27	188
Telemark	22	228
Troms	12	261
Vestfold	25	189
Vest-Agder	29	207
Østfold	15	181
Gjennomsnitt Norge	19	194

I BARNDOMMENS RIKE MED GABRIEL SCOTT

- Klyp meg i armen, jeg tror jeg drømmer. Dette er gøyere enn tivoliet! utbrøt en begeistret 4.-klassing fra innlandskommunen Gjerstad. DKS-seilasen var den første båtoplevelsen han hadde langs kysten av Sørlandet.

LINDA SÆTRA OG HEGE SOLLI

I barndommens rike med Gabriel Scott ble fra første stund et populært programtilbud i Den kulturelle skolesekken i Aust-Agder, og mange elever har fått være med på et opplevelseriikt eventyr til uthavnene Merdø og Ågerøya.

Gjennom skuespill og dramatiseringer har elever fått kunnskap om Gabriel Scotts barnebøker og forfatterliv, kystkultur, gamle leker og matkultur. I skjærings-

punktet mellom litteratur og kulturarv brukes Sørlandets særpreg som ramme for en minnerik kulturopplevelse for de yngste skolebarna. I løpet av skoledagen pirres nysgjerrigheten til elever fra 1.-4.trinn, for langs stiene på øyene dukker det stadig opp kofferter som inneholder en fortelling om kråke- eller rottejakt, eller om kannibaler og losenes viktige oppgave ute i havgapet. En seiltur med skonnerten Solrik er en stor opplevelse for elevene, og det hvines av fryd når Solrik tar turen utaskjærs for å hilse på bølgene.

Produksjonen er et samarbeid mellom Aust-Agder bibliotek og kulturformidling og Aust-Agder kulturhistoriske senter, og er utviklet sammen med profesjonelle krefter

i regionen. Med både dramapedagog Merete Haslund, skuespiller Inger-Helen Kilsti og musikerne Hans Inge Fagervik og Rasmus Solem som utøvere, får elevene en variert kulturopplevelse der skuespill, høytlesing, lekning av gamle leker som å jeppe pinne gir gode rammer for å aktualisere og formidle Gabriel Scotts barnebøker og felles kulturarv for området.

- Gabriel Scott har altså skrevet så mye spennende! fortalte en 8-9 år gammel jente etter endt dag. Hensikten med å produsere forestillingen har vært å tilgjengeliggjøre Gabriel Scotts barnebøker for dagens barn.

“I skjæringspunktet mellom litteratur og kulturarv brukes Sørlandets særpreg som ramme for en minnerik kulturopplevelse for de yngste skolebarna.”

Programtilbudet ble opprinnelig utviklet i forbindelse med en 50-års markering av Gabriel Scott i 2008, og produksjonen har fått gode tilbakemeldinger. I barndommens rike med Gabriel Scott er et godt eksempel på hvordan Den kulturelle skolesekken i Aust-Agder ønsker å bruke kunstnerressurser fra eget fylke, gjøre elevene kjent med kulturarv og tradisjoner i fylket og gi dem en minnerik opplevelse.

Linda Sætra og Hege Solli arbeider med DKS i Aust-Agder.

DKS AUST-AGDER

14 400 elever i grunnskole

4 500 elever i videregående skole

Startet med DKS i grunnskolen i **2002**

Startet med DKS i videregående skole i **2008**

Kunst og kultur som skaper ringer i vannet

UTROLIG HVA DE VET!

BJØRN S. KRISTIANSEN

Akershus fylkeskommune er alene om å ha en produsent på feltet kulturarv på full tid. Det å få bidra til gode møter mellom profesjonelle formidlere av historie og elever, har gitt meg mange ”gylne øyeblikk”. Samtidig er det noen utfordringer, som å få fagfolk til å snakke slik at elevene forstår. Innen kulturarv er det en tendens til å utsette våre søte små for tsunamier av årstall og fakta fra en abstrakt dimensjon som kalles fortiden. Et godt råd jeg ofte gir er: Husk de er barn – ikke dyng på med fakta og unngå fremmedord.

En blek senvinterdag hastet jeg av sted til Son for å vurdere en forestilling om livet i gamle dager. Jeg var sent ute, og med liten respekt for fartsgrensen, suste jeg sørover på motorveien. Tankene raste av sted også. Ofte er livet-i-gamle-dager-tilbud ganske kjedelige, og jeg stålsatte meg for en opplevelse der forventningsfulle 10-åringer etter fem minutter ville ramle av lasset, og i de neste 55 minuttene vri seg som kålmarker, sittende på kalde linoleums-gulv og kjede seg uten å forstå noe som helst.

Vel framme i Son så var det å finne skolen. Ingen skilt var å se. Fram med kartboken og bla febrilsk, dyrebare sekunder raste avsted. Er det opp her? – hva, stengt med bom! Er det her? Pokker – enveiskjørt! Men hvor er skolen da?! Gudskjelov – der! Parkeringen gikk greit, men

skolen – skrekk og gru – en ansamling paviljonger, hvor ingen dør skilte seg ut som hovedinngang. I rasende fart, jeg husker ikke hvordan, fant jeg administrasjonen, ble leiet til klasserommet, og kom på plass i siste sekund.

Det var en fantastisk forestilling. Alle mine bange antakelser ble gjort til skamme! Utøverne hadde jobbet med språk og billedbruk, og jeg håpet ungene kunne følge de interessante resonnementene. Elevene responderte med entusiasme. Så kom et øyeblikk av alvor – hvordan var det å være barn i middelalderen? Mange døde tidlig: under fødselen, av for lite mat, eller av ulykker mens de arbeidet. Og så var det noe som het Pest – en skummel og smittsom sykdom. Tenk at det verken fantes leger eller medisiner! Elevene satt helt stille. ”Ok”, tenkte jeg, ”her ble det kanskje litt vel høytravende...” En kort pause oppstod – en liten gutt med tykke brilleglass og et alvorlig blikk, rakk opp hånden i været ”Unnskyld damen, det er vel korrekt at pestbakterien ble spredt av *Rattus norvegicus*?”

Wow, det er utrolig hva noen elever vet! Der fikk jeg igjen for mine antakelser om barn, fakta og fremmedord! Vel, til mitt forsvar stemmer som det regel, men det er som ordtaket sier: Én sko passer ikke alle føtter.

Bjørn S. Kristiansen er produsent for kulturarv i Akershus.

DKS AKERSHUS

75 100 elever i grunnskole

23 400 elever i videregående skole

Startet med DKS i grunnskolen i 2002

Startet med DKS i videregående skole i 2008

Høy kvalitet og stort mangfold innen alle kunst- og kulturfelt

BARNA FORTJENER DET MAGISKE

Jeg har vært i mange klasserom, og i disse klasserommene oppdaget jeg de snille jentene, de stille jentene, de jentene som forsøkte å gjøre seg usynlige ved å forsvinne inn i veggen, gjemme seg i håret eller hendene sine, i gardinene eller i boka. På grunn av disse skolebesøkene fikk jeg ideen til bildeboka *Snill*, som nettopp handler om en slik usynlig jente. Uten skolesekken ville ikke *Snill* blitt skrevet.

GRO DAHLE

Stort sett har jeg bare hatt gode opplevelser med engasjerte lærere og lyttende og oppmerksomme klasser.

Dessuten benyttet jeg meg av skolebesøkene til å stille det samme spørsmålet til alle klasser jeg fikk møte, nemlig: "Hva gjør du når du blir sint?"

Da oppdaget jeg også noe interessant. For svarene endret seg. På de store skolene svarte guttene at når de ble sinte, så kunne de sparke, slå, lugge, ødelegge, rive i stykker, smelle med døra og kaste ting, mens jentene sa at når de ble sinte, så kunne de legge seg i sofaen, gå på rommet, gjøre lekser, klappe katten, gå tur med hunden, tegne, lese eller gjemme seg under dyna i senga.

På de små skolene var det nesten ikke kjønnsforskjeller. Da kunne både gutter og jenter rive i stykker og sparke og hyle, og både gutter og jenter kunne gråte eller klappe hunden eller legge seg. På bakgrunn av disse samtalene om sinne og noen oppgaver vi gjorde i klassen rundt sinne, skrev jeg boka "Bak Mumme bor Moni", som handler om aggresjon og hva vi gjør med sinnet vårt.

Sånn sett har skolebesøkene vært til stor inspirasjon og gitt meg mye interessant stoff, som da i neste omgang har ført til nye bøker, som jeg har tatt med meg tilbake til skolene i seinere runder med skolesekk og klassebesøk.

Min verste skolesekk-opplevelse var på en skole som hadde glemt bort at jeg skulle komme. Lærerne ble fullstendig overrumpla da jeg plutselig sto der og sa at jeg var skolebesøket deres. Tre kvinner stirret på meg, så på hverandre, ristet på hodet, og den ene sa: "Stakkars unger!". Den andre kvinnen istemte: "Og barna som hadde gledet seg sånn til å spille innebandy. Hva skal vi si til dem?". Den tredje kvinnen sukket høyt og oppgitt og sa: "Jeg vil ikke være den som gir de stakkars barna den beskjeden! De kommer til å bli så skuffet."

Jeg sa at jeg slett ikke mente å trenge meg på, og at de ikke behøvde å ta imot meg. Jeg kunne bare dra. Men jeg fikk ikke lov til det heller. For som de sa: "Vi må jo det. Vi er pålagt! Vi kan ikke nekte!"

GRO DAHLE

Gro Dahle har utgitt diktsamlinger, prosabøker og barnebøker. Hun turnerer i Den kulturelle skolesekken.

I ettertid synes jeg denne situasjonen er komisk, i øyeblikket derimot syntes jeg det var både leit og ubehagelig. Lærerne beklaget seg til barna, og de overtok dermed innstillingen av at dette var noe fryktelig som de måtte gjennomlide. Elevene ble negative, urolige og rastløse. De ville ikke gjøre språkleker og oppgaver, og da jeg spurte om jeg skulle lese en bok til, ropte de unisont: ”Nei”. Den ene læreren kom opp til meg etterpå uten et smil i ansiktet og sa: ”Der ser du!”

Det er virkelig fascinerende å se hvordan lærerne farger klassene sine. Kanskje det mest interessante ved skolebesøk er å se hvor mye en lærers humør, personlighet, evne til engasjement og begeistring har å si for en klasse. Det er både skremmende og vidunderlig å være vitne til.

Den positive virkningen av en positiv lærer-innstilling kan være virkelig enorm og gjøre at klassen rett og slett får en magisk stund. For jeg har også opplevd at et lærer-team i forkant i ukesvis og månedsvis jobbet med bøkene

mine, med teksten og med bildene. De dramatiserte, tegnet, malte, laget parallelle historier og nye fortellinger om hovedpersonene, de laget figurene i plastelina og pappmasjé.

Og alle disse opplevelsene i forkant gjorde at da jeg en dag plutselig kom og sto der og virkelig var meg i levende live, så ble det massehysteri og gråt og latter og hyl. Og det var helt vilt, helt vanvittige tilstander. Men barna følte i etterkant at de hadde vært med på noe virkelig stort og nesten magisk.

Dette handler ikke om meg. Det handler om læreren. Om innsats og begeistring og å bygge opp forventninger. Alt kan hypes. Alt kan bygges opp under og rundt. Og alt kan gjøres magisk og vidunderlig. Jeg tror barna fortjener det magiske, en lærer som kan utføre undere og løfte det hverdagslige opp på mirakelnivå. Det handler ikke om noe annet enn litt ekstra engasjement!

“Den positive virkningen av en positiv lærer-innstilling kan være virkelig enorm og gjøre at klassen rett og slett får en magisk stund”

VINTERLANDET

Snøfillene er store og båten går rolig utover Altafjorden i blått novemberlys. Mannskap og passasjerer kjenner hverandre. Men meg, som kommer bærende om bord med tunge (kulturelle) ryggsekker, har de ikke sett før.

INGJERD TJELLE

Jeg skal til Rognsund skole der jeg skal møte hele mellomtrinnet – åtte elever. I tillegg er det kommet noen elever sjøveien fra nabobygda Kvalfjord. Det er nemlig ikke hver dag Den kulturelle skolesekken besøker småplassene i ytterkantenes ytterdistrikt.

Jeg rigger meg til med lerret, projektor og PC i det som en gang var internatungenes samlingspunkt – kjellerstua. Rognsund har nemlig også vært internatskole. Jeg viser fram bøkene jeg har skrevet om internatbarn og barnehjemsbarn i Finnmark. Prosjektet ”Foto som historieforteller” er i gang.

Jeg forteller historier med foto. Historier som handler om barn som vokste opp i Finnmark før i tida. Om de som måtte reise fra mamma og pappa for å gå på skole da de var sju år. – Veldig mange i Finnmark har gjort det, og antall internater gjennom neste 100 år gjør oss unike i Europa. Dette sier jeg til elevene, og legger til: ”Fortsatt får mange av de tidligere internatbarna litt vondt i hjertet når de tenker på barndommen.”

Jeg viser gamle svart-hvitt bilder og knytter historier til dem. De handler om savn, mangel på voksenkontakt, fornorskning, sosial nød, vennskap, mobbing og hardt arbeid.

Elevene lytter oppmerksomt og ser alvorlig på meg og bildene. Noen av disse barnas foreldre og besteforeldre er tidligere internatbarn, og jeg sier de kan snakke med dem om hvordan de hadde det.

Elevene skal til slutt jobbe selv og får utdelt hvert sitt svart-hvitt A4-fotografi. De skal prøve å leve seg inn i hvordan det var å være barn før: Skrive et brev hjem fra internatet, eller lage en tegneserie. De legger seg på gulvet og går inn for oppgaven.

Elevene har fått helt ny kunnskap om Finnmarks nære og spesielle fortid, og en spør meg om autografen min, siden jeg er forfatter. Båten venter i halvmørket på kaia, og jeg må forlate en skole som ellers sjelden ser fremmede kunstnere gå i land. Men Skolesekken gjør det mulig.

Ingjerd Tjelle er journalist, forfatter og fotograf.

DKS FINNMARK

9 600 elever i grunnskole

3 300 elever i videregående skole

Startet med DKS i grunnskolen i **2001**

Startet med DKS i videregående skole i **2009**

Å gi opplevelser, inspirasjon og rom for refleksjon

INGEN SKAL VÆRE LIKEGYLDIGE

Kjære tiårsjubilant! Jeg har fulgt Den kulturelle skolesekken tett fra oppstarten i Oslo, både som kulturkontakt, utøver i Tapas Teater, medlem av fagutvalget i DKS-Oslo og skoleleder. Og det har vært en fantastisk spennende reise!

ANTON RYGG

Den kulturelle skolesekken har betydd veldig mye for kulturspredning i Oslo-skolen, for haugevis av elever og sist, men ikke minst, for min egen personlige og profesjonelle utvikling.

Og når man ser tilbake, er det mange bilder som dukker opp ...

Mine beste minner fra DKS kommer nok fra de mange kulturprosjektene som har skapt aktive og engasjerte elever på områder der skolen vanligvis ikke har hatt kompetanse. Som lydverksted eller animasjonsfilm, for å nevne noen. DKS-sekretariatet i Oslo har vært dyktige til å prioritere midler også til såkalte skoleutviklingsprosjekt, som ga en elevgruppe på min tidligere arbeidsplass mulighet til å jobbe to uker med dokumentarfilm. Dreiebok, research, opptak, redigering, etterbehandling – et minne for livet!

Bruk Den kulturelle skolesekken til å utvikle elevene, klassen, skolen; bruk den til å skape selv!

Andre bilder er ikke så bra, og mitt verste minne er fra en skole der jeg kom som utøver med forestillingen Philip og den tenkende tanken. Der opplevde vi det absurde faktum at fra vi ankom til vi forlot skolen, hadde ingen hilst på oss, ingen takket oss, ingen henvendt seg til oss på noen som helst måte. Forestillingen gikk greit, det var ikke uro eller negativ stemning, det var bare ingenting i det hele tatt! Helt tomt. Meget merkelig!

Så noen gode råd til slutt: Involver og engasjer elevene! Ikke ta Den kulturelle skolesekken for gitt, og sørg for at ingen kan være likegyldige til de kulturelle opplevelsene! Og sist, men ikke minst: bruk Den kulturelle skolesekken til å utvikle elevene, klassen, skolen; bruk den til å skape selv!

Gratulerer med dagen!

ANTON RYGG

Skuespiller i Tapas Teater, medlem av fagutvalget for DKS-Oslo og rektor ved Grefsen skole i Oslo.

BARN OG UNGE FORTJENER KVALITET

Det er en glede for meg å få bidra med noen erfaringer i anledning 10-årsjubileet for Den kulturelle skolesekken. Som et bidrag til at elever møter kunstneriske uttrykk og selv får utfolde egne skapende krefter, er det gledelig at Den kulturelle skolesekken allerede har virket i 10 år. Oslo kommune har deltatt i ordningen fra skoleåret 2002/2003.

TORGER ØDEGÅRD

Noen tall fra skoleåret 2009/2010 kan illustrere hvor omfattende tilbudet til Osloelevene er i grunnskolen: 111 ulike tilbud ble gjennomført 2451 ganger, og 220 392 elever har sett dem (noen har vært med på flere tilbud). Samtidig er tilbudet i videregående skole under utvikling; i skoleåret 2009/2010 er 22 tilbud gjennomført 139 ganger, og sett av 13 185 elever (også her har noen vært med på flere tilbud). Hvert år tilbys ca. 75 000 barn og unge kunst- og kulturtilbud gjennom Den kulturelle skolesekken i Oslo.

Men dette er kvantitative tall, som ikke nødvendigvis sier så mye om kvaliteten. Derimot er det lett å vise til at det er svært mange muligheter for å finne gode samarbeidsparter i Oslos allsidige kulturliv, med et rikt utvalg av kunst- og kulturinstitusjoner, frie grupper og kunstnere. Med omforent innsats resulterer dette samarbeidet i en svært variert tilbudsvifte til beste for elevene. Det har vært nedlagt mye arbeid for å profesjonalisere alle deler i programutarbeidelsen i Oslo kommune. Det handler om årlige prioriteringer til tilbudsutlysning, faglig gjennomgang av tilbydere med påfølgende programforslag, og forberedelse og oppfølging av gjennomføringen på den enkelte skole eller institusjon. Resultatene er gode.

På denne bakgrunn sier jeg meg svært fornøyd med allsidigheten og profesjonaliteten til DKS i Oslo kommune. Jeg er særlig fornøyd med at fordelingen mellom faste og valgfrie tilbud til klassetrinnene i løpet av grunnskoletiden dekker ulike uttrykk som musikk, dans, litteratur, film, visuell kunst og kulturarv, og at de årlige prioriteringene sørger for at utlysningen kan få frem tilbud som dekker spesielle satsinger, som f.eks. Hamsunåret.

Edvard Munchs arbeider er uløselig knyttet til Oslo, og Munch har hatt stor innflytelse på internasjonal kunst. Alle Oslos 7.-klassinger besøker Munch-museet hvert år og får en generell innføring i Munchs liv og verk. Jeg synes det er viktig at alle Oslos elever blir kjent med den unike kunstarven som Munchs kunst representerer.

Det unike med utformingen av DKS rundt om i Norge er antakeligvis at det gir en mulighet til å fremme lokale forankringer og prioriteringer i programtilbudet. På bakgrunn av dette vil jeg være forsiktig med å gi råd til andre. Jeg vil likevel påpeke at barn og unge fortjener å få oppleve kunst og kultur preget av kvalitet, og mener at det er riktig at det stilles krav til både tilbydere og skolene, og at det gjennomføres vurderinger som gir et bilde av hva elever og lærere synes om tilbudet de har deltatt i.

På lang sikt bidrar Den kulturelle skolesekken til å gi elever kjennskap til kulturinstitusjoner i egen by, hvilket forhåpentligvis bidrar til å senke terskelen til å kunne ta i bruk disse også utenom Den kulturelle skolesekken og senere i livet.

Gratulerer med 10-års jubileet!

TORGER ØDEGÅRD

Byråd for kultur og utdanning,
Oslo kommune

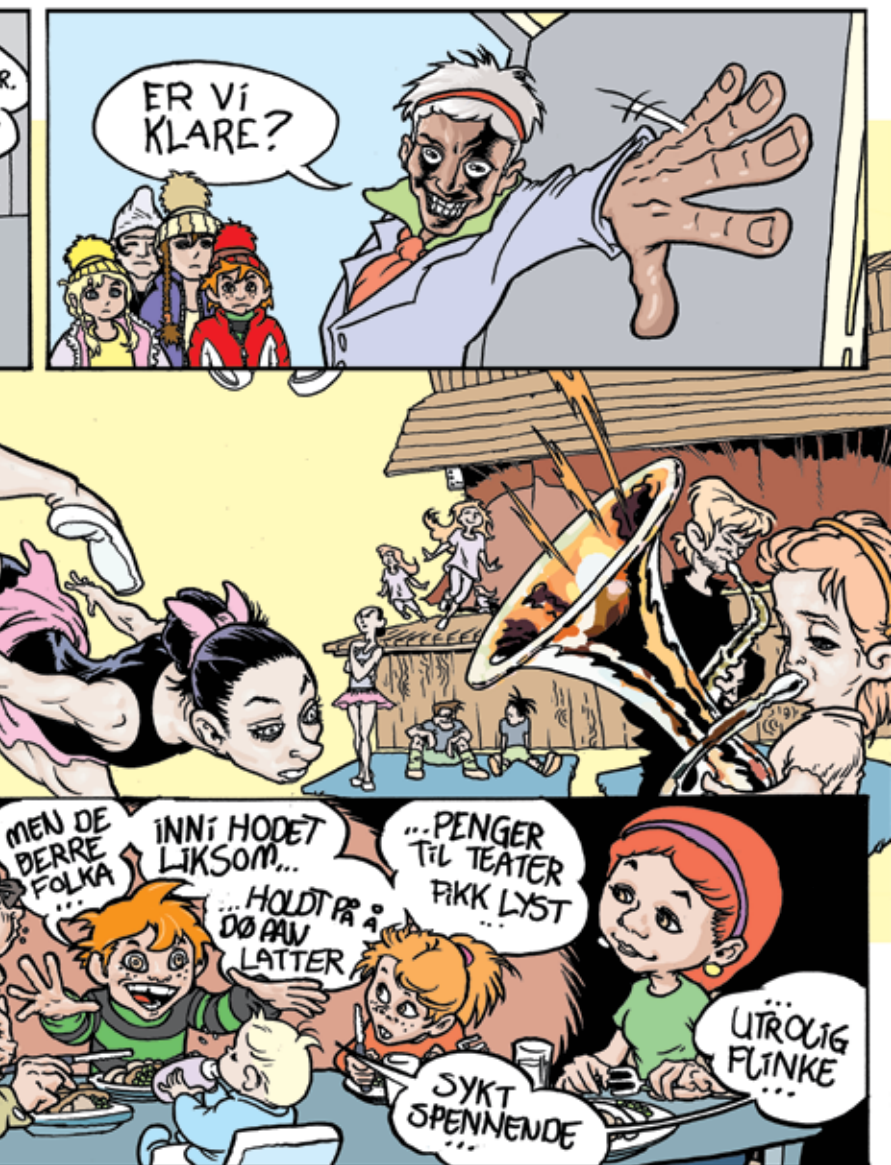
DKS OSLO

KNUT ANDRÉ SOLBERG

Tegnet og foralt av Knut Andre Solberg

TEGNESERIEN ER LAGET AV KNUTT ANDRÉ SOLBERG I SAMARBEID MED DKS OSLO.

DKS OSLO

56 700 elever i grunnskole

17 300 elever i videregående skole

Startet med DKS i grunnskolen i 2002

Startet med DKS i videregående skole i 2009

BORTENFOR OG BAKENFOR APPLAUSEN

LILL C. JACOBSEN

Barn lar seg begeistre og kan gi høyllytt uttrykk for hva de føler, gjerne mens en forestilling pågår. Gradvis læres de opp til å vente til etter forestillingen er ferdig. Etter hvert blir barn og ungdom mer og mer opptatt av hva klassekamerater gjør. Klapper ikke vennene, klapper ikke de. Til slutt blir man voksen og lærer seg å vente høflig til forestillingen er ferdig, for så å gi applaus.

Skal man måle suksessen til en kunstnerisk opplevelse basert utelukkende på applausen til barn og ungdom, kan man fort bli kraftig demotivert. Dessuten er kanskje ikke applaus en god målestokk på suksess? Kanskje er det bare et overfladisk uttrykk som svært sjelden reflekterer de egentlige tankene og følelsene som forløses hos betrakteren. Når vi i Buskerud samler sammen små historier og

tilbakemeldinger, viser det seg at kulturopplevelsene setter i sving en rekke stemninger, følelser, tanker og til tider et stort engasjement, hos barna.

Vi skulle ha en bokprat og presentere et lite utvalg ny litteratur til kommende lesergenerasjoner. Vi hadde fire klasser, og de tre første gikk greit. Den fjerde klassen var plent umulig å få i gang. De lo

ikke når det var morsomt. Ansiktene var som hogd i stein. Vi kunne like gjerne ha snakket til en vegg. Vi skjønte ikke hva som var galt. Men idet vi passerte det som vi på min tid kalte "røykehjørnet", var det en av

jentene som ropte til oss: – Dere! Altså, selv om jeg ikke liksom sa at jeg likte noen av bøkene dere hadde, så var det innmari kult at dere kom. Det gjorde hele dagen for oss.

(Stig Elvis Furset, Buskerud fylkesbibliotek, Litteraturprodusent for DKS Buskerud)

Noen ganger er det kanskje læreres ønske om disiplin som legger begrensninger på barnas spontane reaksjoner.

Mellom to skolekonserter satt musikerne fra Kamerun, Sør-Afrika og Brasil på lærerværelset. Skolens rektor kom bort til musikerne og sa: – Thank you for a wonderful concert. The children were so quiet and so polite. Yes, svarte en av musikerne, – I was quite disappointed. (Scott Rogers, musikkprodusent i DKS Buskerud)

Andre ganger forløser kunstopplevelser vonde og vanskelige tanker:

Halla Brageteateret, Jeg synes skuespillet deres var helt rått! Jeg moret meg sånn at jeg ikke hadde tid til å blunke. Dette var det aller beste teateret jeg har sett!! Vi ønsker oss mer!! Mye mer! Så bare stå på! Terningkast 6.

"MARIUS", 11 år.

Deres teater er veldig morsomt og lærdomsrikt. Jeg lurte på om neste forestillingen kan handle om hvordan det er å ikke få lov til noen verdens ting, og hvordan det er å ikke har en eneste venn??? For eksempel vis ei jente eller en gutt som nesten ikke har noe og får heller ingenting av moren eller faren sin. Et barn som ikke engang får lørdagsgodt og ting som andre barn får. Og i tillegg ikke har en eneste venn...

(*"Julie", 8 år, på hjemmesiden til Brageteatret*)

Vår erfaring er at tilbakemeldinger og engasjement kommer i alle former og fasonger. Felles er at de alle gir uttrykk for at barn og ungdom sjelden er likegyldige. Og det

betyr mye. Følgende historie fra Buskerud skole i Modum illustrerer dette på en presis og ungdommelig vakker måte:

Etter en konsert med norsk tradisjonsmusikk og dans kom en gutt kledd i saggebukse, hettegenser og caps bort til utøverne. Hans kommentar til konserten var: – Dette var dritkjedelig ... men kult! Vi tok det som en kompliment. (Scott Rogers)

Lill C. Jacobsen er koordinator for Den kulturelle skolesekken i Buskerud.

DKS BUSKERUD

32 400 elever i grunnskole

9 700 elever i videregående skole

Startet med DKS i grunnskolen høsten **2002**

DKS Buskerud skal gi elevene opplevelser som de ikke visste at de ville ha

HAREHJERTE

Forestillingen Harehjerter bygger på de tre billedbøkene *Sageren* av Bjørn Arild Ersland og Lars M. Aurtande, *Garmanns gate* av Stian Hole og *Klikk* av Øyvind Torsete; tre barnebøker er satt sammen til én historie om å være ensom, redd og om de som redder en.

KJERSTI BLEHR LÅNKAN

– *En gang for lenge, lenge siden... maler en myk kvinne- stemme (Rebekka Nystadbakk), et eller annet sted i den mørke gymsalen.*

– *...trodde man at mennesket var to deler, satt sammen til én, med fire hender og føtter, og to hoder. Det mennesket var så sterkt at gudene ble redde for makten sin. Gudene delte mennesket på midten, så det ble to, i stedet for en...*

– *Siden da har man lett etter den eneste andre, delen som mangler.*

Enkle, dirrende pianotoner henger tungt i luften og ledsager den oransje kjempeboka "Harehjerter" idet den glir opp på første side.

Sageren

Et ungt publikum sitter i halvmørket og følger oppmerksomt med, idet trollmannen Halvdan (Karl Flyman) triller en tryllekoffert inn på scenen. Han er en mislykket magiker, som ingen liker. Han deler ting og mennesker i to, og setter dem sammen på uventede og gale måter. En purrekvast blir skaffet på en hammer, fiskehale bakparten av en bil, kålhode på menneskekropp.

– Haha, ler barna til trylleriene hans.

– Nå skal jeg sette sammen dette kattehodet med en fuglekropp, sier trollmannen, og stapper en tøykatt og en tøyfugl ned i tryllekofferten sin.

– Mjau, kraaa, uaaaah, mjeeeh. Pipende, skrapende dyrelyder fra kassen, musikken blir mørkere, raskere.

– Det kommer til å eksplodere! roper Halvdan, og løper bak scenen med kofferten.

Ei jente på første rad griper tak i naboens arm:

– Det er skummelt, hvisker hun.

PANG! Fuglelfjær drysser ned på scena. Barna flirer. Vi blar om.

Klikk

Pling (lys), plong (mørk), pling... Lange toner, en om gangen, gir en stemning av noe litt innadventd. Tøydokke-Amund tasser inn på scenen, festet til skoene til Rebekka. Han blir ønsket velkommen inn i huset av bestemor og bestefar:

– Vi blir alltid så glade for å se deg, Amund!

Men det er skummelt å gå på do alene. Barna følger Amunds vei gjennom huset via bilder fra en prosjektor og tilhørende lyd.

"Klikk".

Låsen på badet går i vranglås, og Amund er innenfor.

– Hjelp, roper Amund. Og kommer borti lysbryteren.

"Klikk" igjen. Det blir helt svart. Mens bestefar løper for å hente øksa, flyr Amund gjennom vinduet, og møter Garmann på tredje side.

Garmanns gate

Garmann og Amund spiller fotball. Sammen. Fuglekatten fra trylleriene til Halvdan sitter oppe på veggen og ser ned på dem.

Tøffe Roy i fjerde klasse utfordrer Garmann til å sette fyr på huset til en gammel, ensom mann. Garmann tenner fyrstikken, og plutselig begynner ekte røyk å strømme ut fra bak scenen. Barna trekker pusten, peker mot røyken, sier "Hååh" på innpust. Flammene slikker oppover veggene, det knitrer, ryker, og musikken dirrer faretruende.

- Hjelp! Roper Garmann.
- Det brenner, hvisker en av de unge tilskuerne.

Garmann får varslet Frimerkemannen, og sammen kommer de seg unna flammene. To brannmenn lukker boken, røyken siver bort. Det er helt stille i salen, redningsmennene har elevenes fulle oppmerksomhet og tar hver sin mikrofon:

- Når haren blir redd, slår hjertet nesten 100 ganger så raskt som ditt, sier de.

Du kommer til å møte 200 000 mennesker i løpet av livet, det blir 3,5 milliarder hjerteslag. Alt som er blitt delt i to, kan settes sammen igjen til noe nytt. Mye kan deles på to, men noe må man gjøre alene.

Etterspill

Etter applausen stimer ungene sammen rundt skuespillerne.

- Jeg trodde det skulle begynne å brenne, sier ei jente med rosa jakke.
- Det var ikke ekte flammer, sier ei anna.
- Er du en diva? Spør en tass til Rebekka, som spruter ut i latter.
- Få se på musklene dine, sier en gutt og klyper Karl i overarmen.
- Er du fra Bergen eller Sverige?

Det er dette de liker best, skuespillerne. Møtet med barna, både på scenen og etter.

Tre separate fortellinger kan settes sammen og bli noe helt nytt. I latteren, måpingen, gispingen og mylderet i og etter stykket, er heller ikke vi helt alene.

Kjersti Blehr Lånkan er jorunalist.

FOTO KJERSTI BLEHR LÅNKAN

DKS HEDMARK

22 900 elever i grunnskole

7 700 elever i videregående skole

Startet med tilbud for grunnskolen i 1991

Startet med et prøveprosjekt med DKS i videregående skole i 2001. Fast ordning fra 2007

IBEN SANDEMOSE

Forfatter og illustratør.
Turnerer i Den kulturelle skolesekken.

– HVA HAR DEN KULTURELLE SKOLESEKKEN BETYDD FOR DEG OG DITT MILJØ?

Det kom så plutselig. Jeg husker ikke hvordan det gikk til, men en dag var min samboer Trond Brønne og jeg på reise i Sør-Trøndelag.

Vi hadde super leiebil, hoteller med dundyner og store frokoster.

Sauer var strødd utover det vakre landskapet.

Og så var det skolene. Det var temmelig nifst og nytt.

Kanskje bare denne ENE gangen, tenkte jeg etterpå. Men det skjedde noe ... en dragning. Jeg fikk lyst til å reise til flere skoler!

Jeg tjener penger selvsagt, men det var mer, den nyoppdagede gleden av å fortelle om det jeg gjør, og bli møtt med så mye interesse og nysgjerrighet. Jeg visste ikke at jeg likte barn så godt, til og med horder har jeg lært å snakke til ... og litt med.

Plutselig står jeg der, i en gymsal i hutaheiti, med hundre 7-åringer og en lærer som løper etter skjøteledning. Læret som henger seg opp, ulltepper foran vinduene.

Da gjelder det å dra seg opp etter hestehalen, bli stående, ikke rømme.

Og tre kvarter senere har det gått fint.

Under skjer!

Hva skolesekken har betydd for mitt miljø, vet jeg ikke, men jeg har blitt litt mindre sjenert og kanskje en bedre samboer. Kanskje.

“Og så var det skolene. Det var temmelig nifst og nytt. Kanskje bare denne ENE gangen, tenkte jeg etterpå. Men det skjedde noe ... en dragning.

Jeg fikk lyst til å reise til flere skoler! “

– HVA ER DIN BESTE OPPLEVELSE?

Den beste var da vi kom til en bitte liten skole på finnmarkskysten og alle elevene (12) sto i skolegården med flagg og viftet oss inn, og der hadde de bakt en stor, høy og hvit bløtkake for å feire forfatterbesøket.

– HVA ER DIN VERSTE OPPLEVELSE?

Den verste var på en videregående skole i Oslo. Jeg gruet meg til å møte tretti 18-åringer.

Læreren sa like før det ringte at nå fikk de jo hva som helst tredd ned over hodet av skolesekken. Han hadde ikke bedt om akkurat meg.

Merkelig nok gikk timen bra.

Den handlet om janteloven.

– HAR DU TRE GODE RÅD Å GI TIL ANDRE KOLLEGER?

Hvis lærerne ikke hilser, ikke vet du kommer, ikke serverer en kopp kaffe eller takker deg når du går, ... bit tenna sammen, tenk på elevene og løp lykkelig ut og langt vekk etterpå.

Ring før du kommer ... i hvert fall dagen før.

Hvis du aldri har reist med Den kulturelle skolesekken:
GJØR DET !

FAR MIN OG POTETKJELLAREN

”Potetkjellar i vest” er ein produksjon som har turnert i Hordaland i eit par år. Med Haakon Aase som vegvisar får elevane finne og registrere ein potetkjellar i nærområdet. I tillegg skal dei finne ut mest mogleg om potetkjellaren, t.d. ved kontakt med folk som kan fortelja om han og korleis han har vorte brukt. Elever frå Haus skule på Osterøy møtte Agnar Hjellvik, då 87 år gamal. Same dag skriv Agnar eit brev.

AGNAR HJELLVIK

» Først må eg få takka dykk alle, både elevar og lærarar, for vitjinga dykkar her hjå meg og hjå oss på Hjellvik. Så kjekke elevar trudde eg det berre var Hjellvik skule som hadde, men no forstår eg at Haus-elevane er i ferd med å konkurrera oss ut.

I grunnen var det ein person eg sakna saman med oss i dag, det var far min. Det ville ha vore ein stor dag for han å få opplevd slik merksemd kring kjellaren som han var så kry av og glad i. Først nokre ord om han.

Askild heitte han, var fødd i 1890 og voks opp som barn i det gamle fellestunet på Hjellvik. Men ved hundreårsskiftet (1900) var det utskifting på garden Hjellvik, og dermed flytte familien til ny heim på staden der de var gjestar i dag. Diverre døydde farfar berre eit par år etter – ved ei tragisk ulukke. Dermed var det far min som måtte ta seg av arbeidet og ansvaret for garden alt frå konfirmasjonsalderen av. Og livet hans seinare vart eit samanhengande strev for føda, kvar dag frå morgon til kveld. Han gifte seg og fekk 6 born; ein stor familie å halda med hus, mat og kler. Men far jobba iherdig, var optimist og gav aldri opp. Heldigvis hadde han kjekke og hjelpsame born, bortsett då frå nr. 4, han som heitte Agnar, og som de møtte i dag.

Denne Agnar var ein kjekk kar som liten, trur eg, og eg veit at far hans sette visse voner til denne karen ... Men som tenåring byrja Agnar å bli vanskeleg. Sume av oss gutane

har det med det at når me nærmar oss konfirmasjonsalderen, då blir me så kloke. Og her kjem eg tilbake til forteljinga om far, meg og potetkjellaren.

Eg minnest framleis dagen då det skjedde. Me var komne eit godt stykke på veg med arbeidet med kjellaren, hadde lagt murane ikring, og nokre av dei største hellene var kome på plass. Hellene måtte sjølvsaft leggjast på kvarandre, ”stein på stein”, som han sa han Mons Ivar frå Haus, og framfor alt slik at dei ikkje tok inn vatn. Kjellaren måtte bli tørr og tett.

Jau, alt gjekk fint heilt til me kom til ”den uheldige hella”, hella som eg for min del har hatt vondt av all min dag sidan. Nei, det var ikkje det at eg skada korkje fot eller finger. Ikkje far heller.

Derimot fekk me vel begge ein indre skade, eit lite hjartesår. Og det var mi skuld. No tykte eg visst at eg hadde vore såpass mykje med far min på muring at eg kunne mura eg med. No ville eg, Agnar Hjellvik, 14 år; visa far min at det budde vit og forstand og ein bra murmeister i meg med. Den hella som han no ville leggja akkurat slik, på den vegen, fann eg ut ville liggja mykje betre om me heller la henne den andre vegen, – slik. Men trur du at far ville vera med på det? Å nei. Han stod på sitt, han, og hevda fleire grunnar til at hella måtte liggja nett slik han hadde sagt. Men eg gav eg ikkje opp, eg heller. Og dermed voks det opp

noko inne i oss begge som helst ikkje skulle ha kome dit. Eg merka at far min vart lei seg for mi skuld, at han var vonbrotten på ein måte eg ikkje hadde opplevd før. – Det heile enda med at eg vart arg og gjekk min veg. Kva far gjorde, veit eg ikkje. Eg veit berre at eg seinare fekk høyra frå mor at far hadde teke det litt tungt, dette med ”opprøret” mitt. Sjølv la eg nok ikkje den gongen så stor vekt på hendinga ... Det kom sterkare fram i minnet seinare, og aller mest etter at far døydde i 1961. I dag skulle eg gjerne hatt far tilbake, så både han og eg kunne ha fått lekt det vesle hjertesåret me pådrog oss i potetkjellaren på Hjellvik i 1936.

Eg hadde lyst til å fortelja dykk dette med tanke på at me som er yngst og skjønar minst av livet, alltid bør vera varsame med å såra foreldra våre og dei som er gamle og har gjort så godt dei kan i livet sitt. At 6. klasse ved Haus

skule er på rett veg i så måte, veit eg, med di de var så greie og viste så stor interesse og vyrndnad for ein gammal mann med stav, dårleg høyrslle og ring hått. Det han likevel alltid kjem til å håtta, er dagen i dag, då Haus skule var på vitjing.

Takk. Og lukke til vidare!”

(teksten er noko forkorta)

DKS HORDALAND

62 100 elever i grunnskole

20 200 elever i videregående skole

Startet med DKS i grunnskolen i **2001**

Startet med DKS i videregående skole i **2007**

2001

1995

Broen og den blå hesten –
Handlingsplan for dei estetiske faga og kulturdimensjonen i grunnskolen vedtas av Kulturdepartementet og Kyrkje-, utdannings- og forskningsdepartementet.

"Ved å knyte dei ulike arenaene saman i eit forpliktande samarbeid, vil ein ha eit godt utgangspunkt for å skape eit meir heilskapleg oppvekstmiljø for barn og unge," skriver statsrådene Åse Kleveland og Gudmund Hernes i forordet.

1998

Sandefjord blir årets kulturkommune, bl.a. for sin satsing på "Den kulturelle skolesekken".

Den kulturelle skolesekken kommer inn på Statsbudsjettet, med i alt 17 millioner kroner. Ti av landets fylker er i gang med forskjellige utviklingstiltak for Den kulturelle skolesekken i skoleåret 2001/2002. De resterende ni fylkene og noen sentrale institusjoner iverksetter konkrete planer, pilotprosjekt og lokale utviklingsprosjekter knyttet til Den kulturelle skolesekken.

6. juni legger regjeringen Bondevik II (Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre) fram St.meld. nr. 38 (2002–2003) Den kulturelle skolesekken.

13. juni legger regjeringen fram St.meld. nr. 39 (2002–2003) "Ei blot til Lyst" Om kunst og kultur i og i tilknytning til grunnskolen.

27. november behandler Stortinget St.meld. nr. 38 (2002–2003) Den kulturelle skolesekken i Innst. S. nr.50 (2003–2004) om Den kulturelle skolesekken. Stortinget ber regjeringen om å foreta en evaluering av Den kulturelle skolesekken.

1995

1996

1997

1998

1999

2000

2001

1990- tallet

En rekke kulturtiltak i og utenfor skolen blir satt i gang i kommuner og fylkeskommuner, bl.a. i Sandefjord, Møre og Romsdal og i Hedmark.

1997

Vi får et nytt læreplanverk for den 10-årige grunnskolen (L97)

Opplæringen må gi rom for elevenes skapende trang, og samtidig vekke deres glede ved andres ytelser. Gjennom bilde og form, tone og ord, må de stimuleres til å utfolde fantasi og oppleve kunst.

Fra generell del av L97 (videreført i Kunnskapsløftet).

FOTO BURN DAHL/SNAK

2000

Statsminister Jens Stoltenberg trekker fram Sandefjord kommune i en tale, og han sier:

"Vi vil gi alle barn en kulturell ryggsekk. Den skal inneholde møter med levende musikk og teater – møter med fortid og nåtid i det lokale samfunn."

2003

Det fordeles 60 millioner fra spillemidlene til Den kulturelle skolesekken. 36 millioner går direkte til fylker og kommuner, mens 24 millioner er prosjektmidler som forvaltes av ABM-utvikling og Norsk kulturråd. 10 millioner kroner, som tidligere var avsatt til Den kulturelle skolesekken på statsbudsjettet, er nå øremerkede midler til 20 museer som har hatt et særlig ansvar for å styrke det historiske elementet i Den kulturelle skolesekken.

2. mars vedtar Stortinget enstemmig Innst. S. nr. 131 (2003–2004) om kunst og kultur i og i tilknytning til grunnskolen.

2002

2003

2004

2001

21. mai vedtar Odelstinget lov-
endring for bruk av spillemidlene
fra Norsk Tipping, med stemmene
fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet,
Sosialistisk Venstreparti og
Senterpartiet.

2004

Det fordeles 120 millioner fra spillemidlene til Den kulturelle skolesekken. Av dette går 76 millioner til fylkeskommunene, som må gi minst 1/3 videre til sine kommuner. 6 millioner går til seks vitensentra over hele landet og 33 millioner til sentrale tiltak innenfor musikk, scenekunst, film og visuell kunst.

Ordningen med øremerkede midler til 20 museer fortsetter.

Kultur- og kirkedepartementet åpner for at kommuner eller samarbeidende kommuner med mer enn 30 000 innbyggere selv kan ha ansvaret for å gi sine grunnskoler tilbud i Den kulturelle skolesekken. Kommunene kan da få direkte tildeling av sin andel av spillemidlene. Fire kommuner får innvilget en slik ordning, som et to-årig forsøk: Bergen, Bodø, Karmøy og Lørenskog.

2005

Spillemidlene til Den kulturelle skolesekken utgjør 160 millioner kroner, og blir fordelt på samme måte som foregående år, bortsett fra at fylkeskommunene nå får 122 millioner kroner.

Ordningen med øremerkede midler til 20 museer fortsetter.

2007

Spillemidlene fordeles på samme måte som tidligere, og de fire kommunene med forsøksordning, fortsetter med denne.

6 millioner kroner av spillemidlene avsettes til forsøk i videregående skoler i sju pilotfylker.

Gullsekken, pris til beste skole og til beste produksjon deles ut for første gang i mai. Prisene er på 100 000 kr hver, og gis av Norsk Tipping og Kultur- og kirkedepartementet. Beste skole blir Svolvær barne- og ungdomsskole, og beste produksjon blir Jam med gruppa Adbusters.

Etter initiativ fra Børnekulturens Netværk i Danmark blir det etablert et nordisk nettverk for kunst, kultur og skole. Medlemmer i nettverket er statlige aktører i de nordiske land.

30. november legger regjeringen Stoltenberg II fram St.meld. nr.8 (2007–2008) *Kulturell skulesekk for framtida*.

2005

2006

2007

2008

2006

Etter en opptrappingsperiode på tre år er 161 millioner kroner av spillemidlene øremerket Den kulturelle skolesekken.

NIFU Step foretar en evaluering av Den kulturelle skolesekken på våren, og leverer sin rapport i september. Rapporten blir sendt på høring høsten 2006.

Regjeringen ønsker å utvide Den kulturelle skolesekken, og sekretariatet utreder muligheten til å utvide til barnehager og/eller videregående skoler

2008

15 fylker er i gang med DKS-tilbud til videregående skoler. 25,5 millioner av spillemidlene blir avsatt til dette, og 122 millioner kroner går til fylkeskommunene for tiltak i grunnskolen.

Seks vitensentra og sentrale tiltak innen musikk, scenekunst, visuell kunst og film får 19,5 millioner kroner. Reduksjon av spillemidler kompenseres med økning av midler over statsbudsjettet.

Det blir utpekt nasjonale aktører i fem av uttrykkene i Den kulturelle skolesekken:
Musikk: Rikskonsertene
Scenekunst: Norsk scenekunstbruk
Film: Film&Kino
Visuell kunst: Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design
Kulturarv: ABM-utvikling
Disse danner Nettverk for nasjonale aktører (NNA).

29. april vedtar Stortinget enstemmig Innst. S. nr. 200 (2007–2008) *Om kulturell skulesekk for framtida*.

Gullsekken til beste produksjon blir gitt til "Asylsøkere", animasjonsfilm og filmverksted med Mats Grorud, og prisen for beste skole blir gitt til skolene i Bamble kommune.

2009

18 fylker er i gang med DKS-tilbud til videregående skoler.

Stortingsmeldingen åpner for at kommuner som ønsker det kan få tildelt hele sin andel av spillemidlene og ni kommuner velger en slik tildeling: Alta, Bergen, Bodø, Eidsvoll, Karmøy, Lørenskog, Stavanger, Trondheim og Tromsø.

Norsk forfattersentrum blir utpekt som nasjonal aktør på litteraturfeltet i DKS.

Telemarksforskning leverer rapport om evaluering av forsøk med DKS i videregående skoler i september.

Gullsekken for beste produksjon går til "Kulde", produsert av Trøndelag Teater, og prisen for beste skole går til Gosen skole i Stavanger.

NORSK KULTURRÅD
Arts Council Norway

2011

Fra 1. januar er sekretariatet overført til Norsk kulturråd.

2009

2010

2011

2010

Spillemidlene, 167 millioner, fordeles med 122 millioner til grunnskolen og 35 millioner til videregående skoler. 9,5 millioner går til Rikskonsertene. 18 fylker er i gang med DKS-tilbud til videregående skoler.

I januar blir det skrevet kontrakt med Uni Rokkan-senteret i Bergen om et treårig forskningsprosjekt knyttet til Den kulturelle skolesekken. 5,4 millioner kroner er avsatt til dette arbeidet.

Det utarbeides en intensjonsavtale med Ungdommens kulturmønstring og Norsk kulturskoleråd for å styrke og koordinere samhandlingen lokalt, regionalt og nasjonalt.

Sekretariatet arrangerer en nordisk konferanse om *Kunst- og kulturformidling for barn og unge. Globalisering og identitet i det nye Norden*, Det blir bestemt å formalisere det nordiske nettverket.

Gullsekken for beste produksjon i 2010 går til "Usynlig", produsert av Katma teater i samarbeid med Tromsø bibliotek, og prisen for beste skole blir gitt til Unneberg skole i Sandefjord.

STJERNER I AUGA

JOHN ROALD PETERSEN

FOTO: JOHN ROALD PETERSEN

”Åååh!” ”Stilig!”

Det går eit sus gjennom gruppa av femte- og sjetteklassingar idet Torbjørn Urke lar stjernehimmlen lyse opp.

Ute er det lite stjerner å sjå denne morgonen. Det er ein grå og hustrig vinterdag på Romsdalskysten. Men elevane ved Malme skule har fått besøk frå Den kulturelle skulesekken. ”Planetariet” står det på programmet, og det skal handle om stjernehimmlen.

Inne i gymsalen er det reist ein stor iglo i plast. Vi må krype inn gjennom ein mørk tunnel for å kome inn, og med latter og knis finn vi oss sitteplassar inne i halvmørket. Det er alltid like spanande å sitte tett saman i eit mørkt rom!

Men knisinga og summinga stilnar idet stjernehimmlen gradvis veks fram over oss. Alle fjes vender seg oppover. ”Åååh, sjå!” ”Så fint!”

Torbjørn peikar og fortel. Han viser oss ei raudaktig stjerne, og fortel at fargen er eit teikn på at ho snart vil slokne. Skjønt snart og snart – om 50–60 millionar år! Han peikar på ei grøn stjerne som er ”nyfødt”. Det vil seie for 10–12 millionar år sidan.... Tidsperspektiva på stjernehimmlen er litt annleis enn elles.

Saman med elevane finn han fram til Karlsvogna. Han viser at den femte og sjette stjerna i Karlsvogna peiker mot Nordstjerna. Han fortel om vandrestjerner og om stjerner som er ufattelege 20 000 lysår borte.

”Men,” spør Torbjørn, ”står stjernene stille på himmelen? Står jorda stille?”

”Nei ...”

Og plutseleg: ”Sjå no då!” ”Åååhh!”

Torbjørn får heile stjernehimmlen til å røre på seg, akkurat slik vi kan sjå det på den ordentlege himmlen, om vi er tålmodige.

Han fortel om dei gamle grekarane som såg på stjernehimmlen og fann ut det var bilete der. Ei jomfru, ein vær, ein skorpion. Og vips – så har Torbjørn skrudd på apparatet sitt, og vi kan sjå alle stjernebildene heilt tydelege. ”Åååhh!” ”Der er tvillingane, eg er tvilling!”

“Elevane er fascinerte. Dei kikkar og kikkar. Dei peikar og småpratar. Dei har stjerner over seg – og stjerner i auga.”

Torbjørn har vore i Kautokeino også. Der var han ute og såg på stjernene saman med ein same. Og han såg heilt andre bilete på himmlen. Torbjørn skrur på apparatet sitt, og plutseleg ser vi ein stor elgokse. Eller er det ein rein? Samane kallar den Sarvvis. Vi ser jegeren som jaktar på den, vi ser våpen, og ei gamal kone med to hundar.

– Er det verkeleg slik, på den ordentlege himmlen? spør ein elev.

– Ja visst! seier Torbjørn. De må gå ut og sjå ein kveld. Gå til ein stad utan gatelys, ein klår kveld, så skal de få sjå!

Elevane er fascinerte. Dei kikkar og kikkar. Dei peikar og småpratar. Dei har stjerner over seg – og stjerner i auga.

Eg tenkjer: Dette må vel vere akkurat det Den kulturelle skulesekken skal og vil: gje elevane stjerner i auga?

Eg har sett mange med stjerner i auga dei siste par åra. Som forfattar har eg vore så heldig å få reise rundt på Vestlandet med ”Anna 1900” – ei førestilling om korleis det var å vere barn for hundre år sidan. Vi har vore to aktørar på

scena, skodespelar Nina Elisabeth Bøe og eg. Vi har spelt for 1.–4.-klassingar, og førestillinga er bygt opp slik at forfattaren i periodar sit heilt stille, medan Nina er i aktivitet som tiaringen Anna. I desse sekvensane har eg hatt god tid til å studere publikum. Som regel sit de yngste lengst framme, berre eit par meter unna meg og scena.

Og eg har sett stjerner! Eg har sett store, strålende auge på seks-, sju- og åtteåringane, som med open munn og full konsentrasjon lever seg inn i livet til Anna. Eg har sett undring. Eg har sett glede. Eg har sett små menneske som er så engasjerte at heile kroppen må røre på seg.

Det er fint, og det er like morosamt å sjå kvar gong.

Eg har av og til tenkt at desse auga og desse fjesa skulle dei ha sett, dei som organiserer, løyver pengar og tar avgjersler om Den kulturelle skulesekken.

Om nokre av dei nokon gong er i tvil om verdien av dette tiltaket, då skal dei vere med på ei slik førestilling. Dei skal finne seg plass heilt framme, med ryggen til scena og ansiktet mot publikum på første rad.

For det er der dei kan sjå stjernene.

Og eg trur eg veit kva dei vil tenkje etterpå.

John Roald Pettersen er forfattar og turnerar i DKS.

MØRE OG ROMSDAL

33 200 elever i grunnskole

10 400 elever i videregående skole

Startet med tilbud for grunnskolen i 1996

Startet med tilbud for videregående skole i 2005

FOTO VEBJØRG HAGENE THOE

HOPP I HAVET MED LOFOTEN LADIES

VEBJØRG HAGENE THOE

Etter 25 år i Lofoten oppdaga jeg at opplevelsesparken i fjæra har åpent hele året, slik at et daglig morgenbad tilfører krefter og glede. I vår kom jeg til et punkt da jeg måtte dele gleden med flere, og sammen med min kunstnerkollega Grethe Winther-Svendsen i "Lofoten Ladies" utvikla jeg prosjektet "Utmed havet", som vi har hatt i Den kulturelle skolesekken.

Vi var på skolene i Valberg og Stamsund først, og 25 elever deltok. Ideen var å sette fokus på den fantastiske muligheten vi har til å utforske havet – uten hensyn til konvensjonelle begrensninger som temperatur og ruskevær. Øyeblikket når hodet kommer opp av havet, er viktig – da fotograferer jeg – vått hår og skrekkblanda fryd, et stolt smil eller gispning etter luft.

Etter "neddykkingen" fikk elevene selv velge hvilket bilde de ville bruke. Denne prosessen foregikk med en og en elev ved en datamaskinen, og vi snakket om utseende og kroppsfokusering. Poenget var å velge det bildet som eleven syntes representerte seg best. Mens disse samtalenene foregikk, skrev resten av klassen haiku-dikt om sin opplevelse av havet.

Fotografiene og diktene ble overført til bannere. Hver elev fikk sin tekst ved siden av ansiktet sitt, og de valgte skrifttype og dekor selv. Disse bannerne skulle henge langs veien under Stamsund Internasjonale Teaterfestival. Neste etappe var å ferdigstille diktene til bannerne digitalt, etter eget valg.

Ideen var også å bygge selvtillit hos de unge i forhold til eget utseende, for når man kommer opp av havet, er det en egen skjønnhet over alle – uavhengig av størrelsen på nesa, antall kviser eller skeive tenner.

Vi har jobba med mange kunstprosjekter med ungdommer – i flere land – både inne og ute. Men den transformasjonen vi opplevde når ungdommene krøp ut av hettegenserne og fram under mascaraen og kasta seg i havet i sørvestkuling – med 8 grader i vannet, den overgikk det meste vi hadde sett.

Men er dette et møte med kunst? Er det ikke fysisk aktivitet? Jo, det er det også, men kunstbegrepet er i endring. Det vi brenner for og opplever som viktig – det deler vi med elevene. Og det er slett ikke sånn at begge kunstnerne er isbadere; finnmarkingen Grethe synes hun har bada nok i isvann ...

Men poenget er å tøye grenser – og vi har selvsagt en reserveløsning for dem som er pysete ... ”Jeg er den tøtta, som stakk hodet i bøtta,” – stod det på ei av T-skjortene...

Vebjørn Hagene Thoe er billedkunstner og formidler.

DKS NORDLAND

30 400 elever i grunnskole

10 000 elever i videregående skole

Startet med DKS i grunnskolen i **2003**

Startet med DKS i videregående skole i **2009**

Vi vil integrere kunst- og kulturopplevelser i skolehverdagen slik at elevene kan utvikle en kulturell identitet med muligheter for vekst

Jeg vil med dette takke Den kulturelle skolesekken for meget gode forestillinger de siste skoleårene. Vi har hatt mange gode produksjoner på besøk og vil derfor sende en takk. Etter mange år i skoleverket er jeg imponert hvordan dere klarer å “fenge” ungene. Lovund skole er en fådelt 1–10-skole på Helgelandskysten (ca. 55 elever), så det er ikke hver dag at vi får operabesøk eller besøk av dyktige dansere og musikere. Derfor en STOR takk til dere.

Med hilsen

Elever, lærere og rektor Audhild Moseng Kroken
ved Lovund skole

“Den kulturelle skolesekken skal være grunnmuren i utviklingen av eventyrkommunen Bø. Den skal gi elevene som bærer den, både røtter, vinger og mot til å søke eventyret i seg selv og sitt eget liv, utvikle evnen og lyst til å bidra i fellesskapet og til å skape fremtiden.”

Dette er et sitat fra Bø kommunes plan for DKS: Kunst og kultur er nå blitt en naturlig del av den pedagogiske debatten i alle ledd av skola. Før var den for det meste knyttet opp mot fagene musikk og kunst & håndverk og fagansvarlige for disse fagene (eller spesielt interesserte).

Mette Bolsøy, DKS-koordinator i Steigen kommune

POSITIVE REAKSJONER

HEGE BETTINA ROBERTSEN

– HVA HAR DEN KULTURELLE SKOLESEKKEN BETYDD FOR DEG OG DITT MILJØ?

Den kulturelle skolesekken har ført til at elever ved vår skole oftere får oppleve profesjonelle kunst- og kulturformidlere i sin skolehverdag.

– HVA ER DIN BESTE/ VERSTE OPPLEVELSE?

Vår beste opplevelse knyttet til Den kulturelle skolesekken er alle de positive reaksjonene både fra elever og ansatte etter forestillinger, utstillinger eller andre kunstformer.

– HAR DU TRE GODE RÅD Å GI TIL ANDRE KOLLEGER?

Som DKS-kontakt bør du:

1. Sikre god informasjon til brukerne i god tid før arrangementene. Vis til linker om faktaark, pressemeldinger etc.
2. Ansvarliggjør kollegaer og elever når arrangementene finner sted.
3. Signaliser og forvent at pedagogene knytter forestillinger opp mot kompetansemål i læreplanene når dette er relevant, og signaliser i tillegg at noen ganger kan det være en sanseopplevelse.

HEGE BETTINA ROBERTSON

Kulturkontakt og inspektør ved Aust-Lofoten videregående skole. Har deltatt aktivt i DKS siden videregående skoler ble innlemmet.

GODE FELLESOPPLEVELSER GIR ENERGI

BJØRG HAUGLAND

– HVA HAR DEN KULTURELLE SKOLESEKKEN BETYDD FOR DEG OG DITT MILJØ?

Gode kulturopplevelser påvirker skolemiljøet. Jeg tror de inspirerer til at elevene selv ønsker å være skapende og vise fram egne produkter, forestillinger og konserter for andre. Elevene venner seg til å være publikum og til å vurdere kulturopplevelser. De erfarer at opplevelsene blir satt inn i en større sammenheng gjennom for- og etterarbeid. Når kulturopplevelsen knyttes til klassens planer og undervisning, øker læringsutbyttet. Det blir gode fellesopplevelser, som gir energi i en skolehverdag som er preget av hardt arbeid og stor satsning innen de grunnleggende ferdighetene.

BJØRG HAUGLAND

Kulturkontakt og undervisningsinspektør ved Disen skole i Oslo

– HVA ER DIN BESTE/ VERSTE OPPLEVELSE?

De beste opplevelsene har vært når elevene selv har fått være aktive i kreativt arbeid i samarbeid med kunstner. Når elevene selv er skapende, virker det positivt inn på deres egen utvikling, de opplever mestring og selvutvikling.

– HAR DU TRE GODE RÅD Å GI TIL ANDRE KOLLEGER?

1. Gjør det du kan for at flest mulig elever får flest mulig gode kulturopplevelser!
2. Informer personalet og foresatte om tilbudet, og følg opp påmeldingen.
3. Forbered arrangementene på skolen:
Hvem gjør hva?
Bruk elevarrangører!
Ta godt vare på "gjestene" som kommer!

FOTO JANNE A. SVIT

TA ELEVENE PÅ ALVOR

GUNN MOGSETH

DKS har hatt stor betydning for meg personlig fordi jeg har hatt muligheten til å skape egne forestillinger og få solgt dem. Gjennom dette arbeidet har jeg utviklet meg som skuespiller i møte med en spennende, utfordrende og ikke minst takknemlig og super publikumsgruppe. I tillegg har det vært nyttig å få et innblikk i skolehverdagen i by og bygd. Jeg mener at DKS har hatt stor betydning fordi DKS har blitt et eget marked som har gjort at flere skuespillere og frie teatergrupper har blitt etablert og har kunnet overleve. I tillegg tror jeg at når dette markedet nå finnes, er det med på å gi et godt grunnlag for utvikling av ny og spennende scenekunst for barn.

Min verste opplevelse må være det jeg opplevde en gang på en skole i en av landets største byer. Det var mye trafikk ut og inn av rommet bak meg mens jeg spilte. Det toppet seg imidlertid da en lærer kom inn midt under en forestilling, gikk mellom meg og publikum og ga høylydt en beskjed til en elev mens jeg forsøkte å fortsette forestillingen. Et annet sted i samme by opplevde jeg lærere som snakket seg imellom om andre ting mens jeg spilte. De hadde satt seg litt til side for elevene, men forstyrret jo uansett.

Stort sett er det alltid positive opplevelser på skolene. Jeg blir egentlig rørt over hvor mye godhet man møter, både fra elever og lærere. Jeg kan ikke plukke ut "den beste" opplevelsen, men jeg kan plukke ut en morsom opplevelse. Det var med forestillingen "Konsertmysteriet", der jeg spiller ti forskjellige dyr og i hovedsak katter. Som fortellerkatten Buster hopper jeg ut blant publikum og

snuser rundt og koser litt med noen av elevene. På én av skolene, var det plutselig en gutt som ropte: "Ikke kom hit, for æ e allergisk mot katta!". Ikke noe å si på innlevelsen der, nei!

Jeg har noen råd til andre:

- Ta elevene på alvor. Skolepublikummet er like kritisk som voksne, men de er åpne, lekne og rausere når du kommer med noe som er bra, og som fenger dem.
- Legg gjerne inn tid til å snakke med elevene etter forestillingen/konserten. Mange lurer ofte på ting som skjedde underveis, eller på tekniske ting. Min erfaring er at elever og lærere setter stor pris på en slik samtale etterpå. Den trenger ikke være så tidkrevende, det kan man styre selv.
- Kos deg med det du gjør! Utøverens glede over eget arbeid smitter over på dem som ser og hører på.

Gunn Mogseth er skuespiller og turnerer i Den kulturelle skolesekken, for tiden med forestillingen "Konsertmysteriet".

DKS NORD-TRØNDELAG

17 700 elever i grunnskole

6 000 elever i videregående skole

Startet med DKS i grunnskolen i 2003

Startet med DKS i videregående skole i 2010

Vi vil satse på bredde i kulturarbeidet slik at alle kan oppleve kunst og kultur uavhengig av sosial bakgrunn og funksjonsdyktighet

UTOPISK SAFARI - STEMNINGSRAPPORT OG REFLEKSJONER

CAMILLA VANEBO

Torsdag 2. september 2010 setter jeg meg i bilen for å kjøre til Dombås skole og besøke produksjonen UtoSafari, en danseforestilling av og med dansekompaniet Nummen Safari. Jeg skraper is av bilen kokka 0700 om morgenen, og tenker på de tre danserne som akkurat har startet på sin tre ukers turne i Oppland denne høsten. Frosten har kommet vel tidlig i år, så hvordan skal det gå med disse danserne – på turne i Nord-Gudbrandsdalen, der frosten og snøen kommer enda tidligere?

Litt tidlig frost, men det skal gå bra, sier de fire litt forfrosne jentene jeg møter på Dombås. Kaldt vær betyr fint vær, og det er kanskje bedre enn regn uansett?

Utoskopen – en medbrakt scene – står fint plassert i skolegården. Vaktmesteren og gym-læreren har blitt enige om hvor hengeren kunne stå, og underlaget er flatt. Elevene kommer, de er svært spente. De har allerede sett på disse fremmede menneskene joggende rundt i skolegården en stund, og er spent på dette "huset" som plutselig var der i dag.

Vi stiller oss opp, 27 barn, og to lærere. Lærerne er spente. De har gledet seg sånn til å se en "annerledes" danseforestilling. Det er så lite av det her, nå kommer ikke Riksteateret til Dombås lengre heller. Lite teater og

ingen dans, men det interesserer og engasjerer. Også barn på Dombås følger med på "Skal vi danse" og lignende programmer.

Tekniker skrur på musikken, og forestillingen starter. En pelskledd skikkelse kommer fram rundt hjørnet. Vi følger henne inn i "reiret". Av med sko, opp en trapp og inn et pelskledd hull i den hvite bakveggen. Ungene bukserer seg på smale benker og gulv. Det er kjølig, og alle får beskjed om å sette seg på skinnfellene som er lagt ut;

del! Det er plass til mange små rumper på en fell ... Noen gutter kniver om plassen på høyttalerne. Tekniker sier lavt at det er egentlig ikke lov å sitte der, men de kan få sitte der om de lover å sitte helt stille og passe på det dyre tekniske utstyret.

"Alle sosiale relasjoner oppløses i møte med dansen. De er her, sammen i opplevelsen, de gapskratter, de koser seg, de deltar. Jeg er imponert og rørt. For meg er det nettopp slike øyeblikk vi streber etter."

Guttene sitter som tente lys forestillingen gjennom. Et par elever har ingen som roper dem bort til seg, men høflig sier danseren: "Der er det jommen en plass til deg, og der er det en til deg." Alle nikker, og elevene setter seg lettet ned. Det banker på veggen, flere pelskledd skikkelser kommer inn i rommet. Plutselig er de tre. De danser sammen, på veggen, i taket. Hva gjør de? Slåss de, er de uvenner? En er utenfor, to er venner, de ruller rundt på gulvet, ler, de er sammen. Kroppene deres beveger seg i urolige stillinger, utrolige stillinger, de går på hendene, der er det hiphop og breakdance, de danser sammen,

koreograferte bevegelser vi kjenner igjen, før de gjør noe helt annet, hva er det? Hvem er de? Hva gjør de?

Jeg følger med på barna i smug. Jeg ser store øyne som spent følger med; jeg hører humring som avløses av latter, et lite gisp når en går opp ned med bena i taket. Borte er all kiving og krangling om plasser, alle sosiale relasjoner oppløses i møte med dansen, ingen utenfor, de er her, alle til stede, sammen i opplevelsen, de gapskratter, de koser seg, de deltar. Jeg er imponert og rørt. For meg er det nettopp slike øyeblikk vi streber etter, hvor magien oppstår mellom kunstneren som utøver sitt kunstnerskap i samspill med eleven, med sine referanser og historie.

Kunstnere som i tillegg innehar en menneskelighet som er så stor at den favner alt og alle. Kunstnere som tar barn på alvor, og som setter sin ære i å levere, selv om det ikke skaper overskrifter og anmeldelser i de riktige fora. Selv om de ikke samler såkalt "kred". Selv om det er hardt arbeid, lange dager, uforberedte lærere og elever, vanskelig å finne strøm, kronglete veier, dårlige overnattingsforhold, ingen kveldstilbud eller kafeer å drøye ettermiddagene på. Nummen Safari vil spille for barn, der de bor. Når et barn spør: "Hvorfor bygde dere dette huset?" svarer de nettopp det: "Det var fordi vi ville komme og spille for deg her hvor du bor, på din skole". Hurra for det!

Camilla Vanebo arbeider med DKS i Oppland.

DKS OPPLAND

22 600 elever i grunnskole

7 100 elever i videregående skole

Startet med tilbud for grunnskolen i **1995**

Startet med tilbud for videregående skole i **1999**

Møter med profesjonell kunst og kultur som utfordrer, beriker og inspirerer elevene

FOTO: BILANDET SKULE
DUOEN DRAPUP RANDI-MERETE ROSET OG LIV-JORUN BERGSET SPELAR PÅ GLAS ETTER TRADISJON FRÅ MATTHIAS ORHEIM

GLASMUSIKK MED MODERNE VRI

Elevane småpratir og nokre fniser. Framfor dei står rekkjer med glas fylt med vatn. Nokre har høyrte musikken før, i TV2-programmet "Norske talenter". Ei kviskrar at ho vil be om autografen etterpå.

MARGRETHE HENDEN AARAAS

Det er ei dunkel, blåfarga stemning i tilfluktsrommet på Flatene skule i Førde i Sogn og Fjordane. Dei om lag 50 småskule-elevane som er i rommet, klappar ivrig når Randi-Merete Roset og Liv-Jorun Bergset kjem inn. Det er to unge, men likevel røynde musikarar som tar plass bak det uvanlege instrumentet. Ungane kikar nyfikne på dei, og jentene smiler venleg tilbake.

Dei rette tonane kjem raskt på plass ved hjelp av plast-sprøyter og stemmemaskin. Så følgjer ein time der borna får oppleve ei musikalsk vandring som utviklar seg til å bli uventa underhaldande. Randi-Merete og Liv-Jorun spelar fleirstemt og syng med. Fingrane glir elegant over glasa og dykkar lynraskt ned i vassbollen innimellom. Elevane får lytte til alt frå folketonar til eit livleg potpurri av norske fotballsongar. Spør om dei lar seg imponere!

Speling på glas starta for lenge sidan i Kina, får vi vite. Spelet fekk eit slags gjennombrøt rundt om i Norge gjennom salmediktaren Mathias Orheim på første halva av 1900-talet. No er det nye takter og tonar som gjeld.

Etter ein uvanleg vakker konsert på ein heilt alminneleg dag, stiller elevane seg begeistra i kø. No skal dei få prøve sjølve. Deretter vil dei ha autografane. Og tar vi ikkje mykje feil, er det ein del elevar som reiser heim seinare på dagen og spør dei vaksne etter nokre glas dei kan få bruke til å spele på!

DKS SOGN OG FJORDANE

14 500 elever i grunnskole

4 800 elever i videregående skole

Startet med DKS i grunnskolen i **2001**

Startet med DKS i videregående skole i **2007**

Kreativ tenking, utforskartrong og refleksjon

“

”Så begynte 23 skulptører sin skapelse av fugler som før ikke fantes. Kanskje ville det ikke ligne en fugl i det hele tatt?”

Billedkunstner Eva Bakkeslett

“

”Kreativiteten får ikke utvikle seg fordi verden består av ‘ferdige’ ting. Den druknes ofte i teknologi og basislæring. Alle mennesker har en kreativ kjerne inni seg, og det er viktig og nødvendig at unger får utforske og finne egne svar.”

Lærer ved Innlandet skole

“

”Arbeidet med kunst og kultur påvirker elevers og læreres utvikling og trivsel, og gevinsten kan måles på mange områder. Et eksempel er at elever som har planlagt å forlate bygda for å gå på skole andre steder, forandrer søknad bl.a. grunnet kulturopplevelser/styrket kulturtilbud.”

Fra årsrapport til Hamarøy kommune skoleåret 2006/07

“

”... den som fant opp kunsten ... må HA VÆRT ... eh ... en mester !”

Elev ved Fagernes skole, Narvik i forbindelse med DKS-besøk

NOKO MEIR ENN BERRE FRI

GURI OG SIGRID BOTHEIM

– *HVA HAR DEN KULTURELLE SKOLESEKKEN BETYDD FOR DEG OG DITT MILJØ?*

DKS gav oss mulegheit til å bli betre kjent i vårt eige fylke (Oppland). Vi reiste rundt på stader vi ikkje hadde kome til å fare elles, og vi fekk eit inntrykk av kor langstrakt og variert Oppland er. Vi fekk presentere oss sjølve og prosjektet vårt for ei målgruppe som vi ikkje møter så ofte elles.

– *HVA ER DIN BESTE/ VERSTE OPPLEVELSE?*

Vi vart godt motteke på alle skulane vi var på. Spesielt triveleg var det dei plassane vi fekk anledning til å eta lunsj og prate med kontaktpersonen vår, så vi vart litt kjend med miljøet og området.

Dei beste opplevingane for oss var når vi følte at elevane vart inspirerte og at dei engasjerte seg. Når vi følte at vi gav dei noko meir enn berre fri frå eit anna fag.

– *HAR DU TRE GODE RÅD Å GI TIL ANDRE KOLLEGER?*

- Ikkje ha for mange elevar på ein gong, det er lettare å nå fram til elevane og oppnå ein dialog når dei ikkje er for mange samla
- Ver ute i god tid om du skal bruke powerpoint eller lydanlegg - slike ting klikkar ofte!
- Ver fleksibel, det er ein fordel å kunne variere program litt ettersom kva slags klasser ein møter.

GURI OG SIGRID BOTHEIM

Guri og Sigrid Botheim er forfattarar og søstrer. Dei har saman utgitt boka *Ramstein pensjonat* og turnerar i DKS.

SNØ I MAI

”Det snør!” hvisker noen i publikum. Ederdunfjærene daler over scenerommet i slutten av forestillingen *Nesten Glemt Fortid* på en skole i Mysen. Det snør. Midt i mai! Året er 2003, og NIE er ute på sin andre turne i Østfold.

KJELL MOBERG

Det har vært en hard uke. Kunsten oppstår i møtet mellom publikum og utøver, og det krever sitt av begge parter. Tankene på kritikken i Fredrikstad Blad henger med. Hjemmesnekret teater, skrev anmelderen.

For oss i NIE er teater prosess, og prosessen består i å formidle våre historier på best mulig måte i møtet med publikum. Gjennom de siste ti årene har NIE fått muligheten til å møte elever i Østfold med syv forestillinger. Da vi satte i gang, forsto vi ikke verdien av dette fullt ut. Nå, ti år senere og etter turneer på tre kontinenter i 28 land, er det å turnere i Den kulturelle skolesekken hovedingrediensen til suksess. Vi må presentere arbeidet for denne publikumsgruppen for å lykkes på andre arenaer. Det finnes ingen annen publikumsgruppe som er så ærlig som elever i grunnskolen. Av publikum på skoler har vi lært å være alvorlige og sanne. Ingen kunstnerisk ambisjon er for høy, og ingen temaer er for vanskelige for dette publikummet.

Grunnleggeren av Odinteateret, Eugenio Barba, omtaler deres deling av kunnskap med fremmede kulturer som barter. Ordet, som opprinnelig betyr byttehandel, er en presis beskrivelse av hva som oppstår i møtet med eleven. Det er en byttehandel hvor vi gir vår historie, og elevene gir en umiddelbar og tydelig tilbakemelding.

”Når hun dama danset i snøen, var hun virkelig hundre år,” sier en av elevene etter forestillingen på Mysen. Kritikerne i avisen kan skrive hva de vil. Vi har opplevd

suksess hos dem som ikke bryr seg om hvilken teaterhistorisk tradisjon arbeidet kommer fra, men som bryr seg om at den timen forestillingen varer, gir mening.

På mange måter kunne historien sluttet der. I toveiskommunikasjonen med elevene i Østfold har vi utviklet forestillingen til det punkt man alltid sikter mot i en produksjon. Den svenske pioneren i barne- og ungdomsteater, Suzanne Osten, har omtalt det på følgende måte: ”Kanskje er teater det mest optimistiske jeg vet om. Det er mennesker som forteller historier for andre mennesker, og når kontakt oppstår, er det livet.”

Men historien om *Nesten Glemt Fortid* sluttet ikke der. I 2006 fikk produksjonen The Total Theatre Award og Herold Angel under Edinburgfestivalen. Året etter spilles forestillingen i tre uker på The New Victory Theatre på Broadway i New York.

Produsenten der spør oss forsiktig i første møte om det kunne være aktuelt å spille noen dagforestillinger for skoleelever, i første rekke elever fra Bronx og Queens, som sjelden får muligheten til å erfare teater. Jeg svarer at det er selvfølgelig greit, mens jeg tenker at hvis vi greier det på Mysen, så bør vi vel greie det med en gruppe fra Bronx.

”Look, it’s snowing!” er det noen som hvisker. ”It’s snowing in the middle of May!”

Kjell Moberg er kunstnerisk leder for NIE – New International Encounter

FOTO NIE

DKS ØSTFOLD

34 500 elever i grunnskole

10 400 elever i videregående skole

Startet med DKS i grunnskolen i **2002**

Startet med DKS i videregående skole i **2008**

GYMSALEN KOKTE

SOLVOR VASSHUS

– *HVA HAR DEN KULTURELLE SKOLESEKKEN BETYDD FOR DEG OG DITT MILJØ?*

DKS har betydd veldig mye for elevene i de klassene jeg har jobbet i. Mange av elevene som går på skoler i Oslo Øst, hadde aldri fått disse kulturopplevelsene hvis det ikke hadde vært for DKS. For meg som norsk- og samfunnsfaglærer har flere av tilbudene vært et supert og relevant supplement til undervisningen.

– *HVA ER DIN BESTE/ VERSTE OPPLEVELSE?*

Jeg har mange gode opplevelser, men skal jeg trekke fram noen gode minner fra de siste årene, vil jeg starte med *Trollbyen*, en teateroppsetning på Oslo Nye, basert på Karsten Alnæs' bok. En fantastisk levendegjøring av Oslo for hundre år siden, tatt rett ut fra historiebøkene til

elevene. Hvis jeg også kan få trekke fram Rikskonsertene, så må det bli Ricoloop. Vi fikk besøk av denne energiske tyskeren, som driver det han kaller en "one man jam", for to år siden. Gymsalen kokte av 180 elever som danset og hylte etter mer!

– *HAR DU TRE GODE RÅD Å GI TIL ANDRE KOLLEGER?*

For ti år siden var kvaliteten på tilbudene varierende, da følte det litt som bingo, man visste aldri hva man gikk til. Men nå VET man at man får kvalitet, og ikke minst mulighet til å forberede elevene på arrangementet. I tillegg kan man ønske seg arrangement gjennom valgfrie tilbud og dermed påvirke selv hva elevene skal få oppleve. Bruk tid på forberedelser og integrer tilbudene i planarbeidet så godt det lar seg gjøre. Da får man mye mer ut av det!

SOLVOR VASSHAUG

Medlem av fagutvalg i DKS for kulturarv og kulturkontakt på Oppsal skole i Oslo.

LIKE SPENNENDE HVER GANG!

KINE AUNE

– HVA HAR DEN KULTURELLE SKOLESEKKEN BETYDD FOR DEG OG DITT MILJØ?

Den kulturelle skolesekken har betydd mye. Spesielt vil jeg fremheve gleden av å vise mine filmer til målgruppa, og få respons. Det er stort, og det gir mening til mitt arbeid. De tar meg og filmene på alvor. Jeg er også med i verksteder i animasjon, og det er noe som gir både meg og ungene glede og kunnskap. Jeg har vært med siden starten, og møtt mange 1000 unger! Så kanskje får vi flere filmskapere i animasjon om noen år?

– HVA ER DIN BESTE/ VERSTE OPPLEVELSE?

Min beste opplevelse er da en 11-åring i Kirkenes sa etter filmvisning:

“Kine, jeg må fortelle deg noe. Du har talent!” Kan det bli bedre melding fra målgruppa?

Min verste opplevelse er ikke noe jeg husker. Men jeg kan jo fortelle at jeg i oppstarten tenkte at etter tre filmvisninger av mine filmer så ville jeg bli så lei av meg at “jeg ville spy” av meg selv. Det ble stikk motsatt! Det er like spennende hver gang å vise dem filmene!

– HAR DU TRE GODE RÅD Å GI TIL ANDRE KOLLEGER?

Et godt råd til andre: Ta deg selv og ungene på alvor. Vi trenger hverandre.

KINE AUNE

Kortfilm- og animasjonsfilmregissør. Bakgrunn fra NRK Barne-TV. Turnerer i Den kulturelle skolesekken.

VERDENS BESTE ØYEBLIKK

Sør-Trøndelag fylkeskommune har oppnevnt to fylkeskunstnere for 2011. Begge har et stort engasjement for kunstformidling til barn og unge. Her forteller de om noen av sine erfaringer med Den kulturelle skolesekken.

Tone Pernille Østern, koreograf og skapende fylkeskunstner 2011:

Den kulturelle skolesekken er en arena der barn kan få delta som kunstnerspirer.

Kunstnere både studerer, utforsker, skaper, utøver og diskuterer kunst. Barn som kunstnerspirer bør få delta i alt dette – både se, medskape og gå i dialog med kunst. Når jeg og Inclusive Dance Company skapte danseforestillingen FISK, fisket vi først bevegelser med mange barn i mange skoler. Barnas bevegelsesideer bølget inn over forestillingen, og vi skapte dans om sprellende makreller, åler i spagat, krakilske krabber og lure perleprinsesser. Det var spennende å invitere barna tilbake for å se den ferdige forestillingen! Og så kunne vi snakke om FISKene etterpå.

Barns bevegelige møter med dans inneholder muligheter for berøring, forandring og dialog. Jeg er glad for alle dansende møter jeg har hatt med barn i regi av Den kulturelle skolesekken i Sør-Trøndelag!

"Det går an å fiske etter dans.

Det går an.

Suser havet i fiskerens drømmer?"

(FISK/Inclusive Dance Company 2006/2009)

Rasmus Rohde, musiker og utøvende fylkeskunstner 2011:

Rasmus & Verdens Beste Band startet som en Rikskonserter-turne i Sør Trøndelag. Trekkspilleren Ronny Kjøsen og jeg dro rundt på humpete veier i Trøndelag og spilte svensk-norsk folkemusikk for barneskolen. Det gikk relativt greit. Ungene var sånn passe interessert. Og for å kompensere for den manglende interessen spratt Ronny og jeg rundt og gjorde ablegøyer og var fullstendig utslitte etter konsertene.

Året etter ble vi engasjert på nytt. Det var da vi bestemte oss for å synge. Ronny hadde en fortid som skihopper og hadde trent med selveste Roar Ljøkelsøy, mens jeg hadde spilt en måned på Rosenborgs miniputt-lag. Det blir sanger av sånt. Og denne gangen gikk heldigvis konsertene bedre. Vi var fortsatt utslitte når dagen var over, men vi følte at vi fikk kontakt med ungene.

Sangene endte opp på barneplata "Kysning e hæslig", som fikk Spellemannpris. Ronny takket for seg, og jeg engasjerte de beste musikerne jeg kjente og kalte dem "Verdens Beste Band". Nå drar vi rundt og spiller stort sett hele tiden.

Å spille for unger er fint. Grønne gymsaler, snødekte veier, klinisk rene hotellrom og mutte lærere går man fort lei av. Men våkne, interesserte, spill levende unger er noe

FOTO THERESE LEE JANSEN

av det fineste som fins. Ingen festival eller noe tv-studio i hele verden kan skape den samme stemningen som når man spiller for 200 lyttende små på en skole.

*Vi skull på bursdagsfest
no sitt vi her med husarrest
uten lørdagsgodt og ukepeng
Pappa ha sagt vi mått sitt her leng*

(Fra "Husarrest", tekst/musikk: R. Rohde)

DKS SØR-TRØNDELAG

36 000 elever i grunnskole

11 800 elever i videregående skole

Startet med tilbud for grunnskolen i **1997**

Startet med DKS i videregående skole i **2008**

Symbolet vårt er sommerfuglen. Den representerer skjønnhet og endring.

HVA VAR DET DU HET IGJEN?

EIVIND BLIKSTAD

Det gikk så det suste

Over 7500 ungdomsskoleelever i Telemark red til himmerik og helvete med Olav Åsteson, der vegane felle so vide. De bakset seg gjennom snøen med Førnesbrunen over Falkeriset ned til Rauland kirke under Svartedauden, og var til stede da Margit Hjukse ble konfrontert med bergekongen og måtte velge mellom friheten sin eller barna. De jaget mordere i Seljord og deltok i gudstjenesten da kivlemøyene ble forvandlet til steinstøtter av en gjenstridig prest under reformasjonen.

Stadig var følgende tanker innom hjernebrasken: Nå skulle foreldrene vært fluer på veggene og sett hvor allrighte sønner og døtre de egentlig har. I mediene får man som kjent stadig inntrykk av at ungdomskolen er en forkledd utklekkingsanstalt av voldsforbrytere og unnasluntrere.

Ett forhold utviklet seg som et gnagsår i løpet av turnéen: Det gjaldt ikke elevene. Første gang en lærer introduserte meg for klassen på følgende måte, tok jeg det som en pussighet: "I dag har vi fått besøk av ..., hva var det nå du egentlig het?"

"Nå skulle foreldrene vært fluer på veggene og sett hvor allrighte sønner og døtre de egentlig har."

Etter hvert måtte opplevelsen av pussighet vike plass for irritasjon. "Du, jeg er så dårlig med navn. Hva het du nå igjen?" "I dag er vi så heldig å få besøk av ... i farta har jeg glemte navnet, men han er ekspert på indianere og har skrevet flere bøker."

Joda, ja da. Man forventet ikke å bli møtt som en annen Bjørnstjerne Bjørnson eller Henrik Ibsen. Irritasjonen som bygde seg opp, gikk på noe mer grunnleggende: folkeskikk. Kunne det være så vanskelig å si til klassen at i dag har vi fått besøk av Eivind. Han vil sjøl fortelle om hva han skal gjøre. Dersom en pedagog ikke skjønner slikt, burde vel strengt tatt han eller hun få lagt inn kateteret intravenøst.

Men hevners time kommer som kjent for den som venter.

Året etter skulle jeg presentere et opplegg for kulturkontaktene i barneskolen på Kulturtorget om Svartedauden i Telemark. Alle fylkets 1.- og 2.-klassinger var målgruppen. Da flesket man til. Med teskjeer fikk de arme kulturkontaktene presentert hvor lite motiverende det er å bli introdusert av lærere som tydeligvis har et bedre forhold til Alzheimer enn Piaget.

Senere på høsten kom jeg til en av fylkets skoler og fikk en aldeles grand mottagelse. Kulturkontakten sa at hun følte seg svært truffet av innlegget mitt på kulturdagene og ristet på hodet over sine kolleger. Hun fulgte meg inn i klasserommet, der øynene til 22 barn lyste av denne flotte blandingen av sjenanse, forventning og usikkerhet over hva de skulle få høre. Klassen reiste seg og hilste unisont med et "God dag". Så fortsatte kulturkontakten:
"I dag har vi fått besøk av en historieforteller som skal fortelle dere noe skikkelig spennende. Han heter Knut, og nå gir jeg ordet til ham."

Så her sitter man – og kan vel ikke stort annet. Foran meg har jeg et foto fra et klasserom. Motivet er en liste med kjøreregler for hvordan elevene skal oppføre seg i klasse 2 B, slik at alle skal føle at de er verdsatt og velkommen.

Til neste høst er det ny turné. Da er det bergtaking og trolldom på programmet. Det betyr at vi har helt andre midler til rådighet i kampen mot manglende introduksjoner av gjester. Det er som kjent fint lite uønsket oppførsel som ikke lar seg korrigeres av ganning eller en liten dose voodoo.

**Lærerne er herved advart. Nok er nok!
Sá'n.**

Eivind Blikstad er forteller og turnerer i Den kulturelle skolesekken

FOTO REIDAR PERSEN, VARDEN

DKS TELEMARK

20 600 elever i grunnskole

7 000 elever i videregående skole

Startet med tilbud for grunnskolen i 2000

Startet med DKS i videregående skole i 2009

Motto: Raka bananer

MED "MUSTAFAS KIOSK" I NORD-TROMS

LARS BREMNES

ILLUSTRATION JACOB MARTIN STRID

«E du lei av jobben din?» Spørsmålet kommer fra en liten kar på barneskola i Sørkjosen som har fått Den kulturelle skolesekken på besøk. Og det er meg, artisten på scenen som får spørsmålet. Det er ikke mer enn rett og rimelig at han spør, fordi jeg nettopp har spurt forsamlingen om de er lei av skola en gang iblant. Det er konsert nr. 27 i Nord-Troms, tre uker med kjøring i mørke, sprengkulde, tøvær og bobsleigh fjelloverganger, og akkurat i dag ble konserten utsatt en time på grunn av en punktering. Og vi har rigget på en halv time det som vanligvis tar tre kvarter, og vi har måttet utelate en del av lysene for å kunne begynne tidsnok til at ungene ville rekke skolebussen hjem. Så vi er ganske svette og har stiv nakke. Spørsmålet kommer så overraskende at jeg ikke rekker å lyve, så jeg hører meg selv si: "Ja, i dag er jeg litt lei av jobben min!"

Det blir stille i salen. Hva er det jeg har sagt?

Det var faktisk litt deilig å få sagt det. Ingenting er mer slitensomt enn å være frustrert og jobbe som en gal og samtidig late som ingenting.

Unger er ikke dumme, det er et ærlig spørsmål som krever et oppriktig svar. Så jeg forklarer dem at jeg er lei fordi vi har punktert i dag, og at jeg bare er litt sliten. Men at jeg merker at jeg blir i litt bedre humør for hver sang jeg spiller siden Sørkjosen skole kan by på et så flott publikum. Det kan høres ut som et forsøk på å ro seg i land, men jeg mener det faktisk. De lytter og er med; hva mer kan jeg forlange?

Og så forteller jeg dem om Grønthandler Grønn som er blitt så lei av jobben sin at han faktisk er blitt farlig.

Sånn starter visa:

*"Grønthandler Grønn ble lei en dag
av å stå å selge meloner.
Han kjøpte to pistoler
og åtte kasser patroner"*

Av og til må vi bare få lov til å blåse ut, Grønthandler Grønn og jeg.

Vi har altså vært på tur i Nord-Troms og oppsøkt hver krok som har en barneskole, og spilt "Mustafas kiosk", en konsert basert på en artig bok av Jacob Martin Strid.

Nord-Troms er større enn man er forberedt på, og jeg så for meg en spennende odysseé til disse stedene med eventyrlige navn som Nordkjosbotn, Manndalen, Trollvik og Rotsundelv. Eller hva med det friske Laksvatn?

Byråkratiets lange armer har dessverre også nådd dit, så skolen hadde fått det noe upoetiske navnet «Laksvatn oppvekstsenter». Veien fra oppvekst til oppdrett er ikke lang. Men skolen viste seg å være hyggeligere enn sitt navn.

Vi hadde bilen full av utstyr, både lyd og lys og scenetepper. Egentlig litt vel i overkant til å ha så kort tid til rigging, men desto mer tilfredsstillende å kunne forvandle gymsalenes ørken til en liten scenisk oase. For gymsaler i Norge spiller ikke på lag med De Skjønne Kunster.

En annen av sangene i konserten går sånn:

*"Mine sokker de gjør de frekkeste ting
hver gang jeg tar dem på.
Plutselig midt i timen
begynner de å gå!"*

Min makker og tekniker Bjørge hadde festet en klessnor med sokker på bakteppet. Disse skulle vise seg å stjele showet mer enn vi hadde trodd på forhånd. Ved hjelp av en fiskesene greide han å få dem til å danse litt mens jeg sang.

Hva vi sa etter forestilling, når de små ville vite hva som fikk sokkene til å røre på seg? Bjørge så dem alvorlig inn i øynene og svarte: «Jedi-kraft!»

Det er jo en herlig boost for egoet å være på skoleturné. Vi får skrive autografer etter forestillingene. Norges fremtid kommer stormende mot oss med papirlapper og fargeblyanter og skal ha autograf. Det er ganske morsomt å legge merke til forskjellen på gutter og jenter i en slik sammenheng: Jentene har sitt på stell med både blyant og papir. Guttene har med papir, men har ikke tenkt på noe å skrive med. Så de må låne hos jentene. Og så kommer det innimellom vidunderlige kommentarer:

En av guttene kom rett bort til meg etter konserten og sa:

«Har du mykje penga?»

På en annen skole kom ei jente og spurte:

«Har du livvakt?»

Men han som tok kaka, var minstemann, som kom helt til slutt, etter at køen hadde lagt seg på en skole i Lyngen. Han gav meg en lapp og spurte om autograf. Nysgjerrig betraktet han meg mens jeg skrev, og så stilte han turneens ærligste spørsmål:

«Ka vi ska med en sånn derre autograf?»

De stedene vi husker best, er de som dullet mest for oss og serverte best mat og kaffe.

Der troner Manndalen skole i Kåfjord suverent øverst på pallen. Der hadde de et par jenter fra ungdomsskolen som var supre verter fra ankomst til nedrigging. Og de hadde laget varm lunsj til oss: kjøttboller og spaghetti.

Jo mer jeg skriver, jo lenger unna blir den ekle turen ned fra Kvænangsfjellet før strøbilene hadde stått opp. Eller rorbua som aldri ble varm. Eller motellet der det luktet sånn klor i gangen at vi måtte spørre om de hadde svømmebasseng. (Det hadde de ikke, men eieren kunne informere oss om at kona hadde støv på hjernen.)

Det er ikke dette jeg har lyst til å fortelle om. Nei, det er alle disse herlige ungene som sitter stille, ler, skravler og synger og får oss til å føle at vi står midt på den beste plassen i elva som kalles livet.

Og jeg er ikke lei av livet!

Lars Bremnes skriver tekster og musikk, og turnerer i Den kulturelle skolesekken.

DKS TROMS

19 700 elever i grunnskole

6 400 elever i videregående skole

Startet med DKS i grunnskolen i 2002

Startet med DKS i videregående skole i 2007

Vi legger stor vekt på mangfold i nordområdene, herunder samisk kunst og kultur.

LYKKE-BOOST

NINA ELISABETH GRØNTVEDT

Det er så utrolig gøy å være på DKS-turné på småtrinnet! Til tider har jeg virkelig følt meg som en rockestjerne. På Gjøvik måtte jeg etter endt skolebesøk skrive autograf på handa til flere titalls ni-åringer. En av guttene løp tilbake til kompisene sine og utbrøt: "YESSS! Jeg skal ALDRI vaske handa mi, resten av mitt liv!" Så kom han tilbake og spurte om å få en klem, for så å løpe tilbake til kameratene sine og si: "Jeg skal ALDRI vaske kinnet mitt, resten av mitt liv!" Skoleturnering anbefales på det sterkeste. Et lite lykke-boost i hverdagen.

NINA ELISABETH GRØNTVEDT

Forfatter. Turnerer i Den kulturelle skolesekken.

DANNINGSREISE

TERJE TORKILDSEN

Å vera på turné i Oppland har vore ei nasjonal dannelsesreise for meg. På Lillehammer såg eg for første gong eit "live" skihopp, og ein stad vest for Mjøsa fraus eg på meg frosteksem. Ingen stad er likevel norskare enn Gudbrandsdalen. Liene langs Lågen er norskare enn Caprino-versjonen av Asbjørnsen og Moe. Eg saumfor dalen i ei veke og visste at eg var i sjøve sjela til Mor Norge. For å toppa det heile avslutta eg turneen med å køyra Peer Gynt seterveg over Kvamsfjellet. Nesten tusen meter over havet fekk eg eit fantastisk utsyn over Rondane. Og endå betre: På ein campingplass langs vegen såg eg ein elg i solnedgang.

TERJE TORKILDSEN

Forfatter og vinnar av U-prisen 2009.
Turnerer i Den kulturelle skulesekken.

I VINDEN - PÅ TUPPEN AV NORGE

JO VAN DER EYNDEN

Stiv kuling fra sydvest.

Bølgehøyde ca. 5 meter. Skiftende skydekke.
Fyrvokter Kjell Olsen leder en livlig gjeng opp trappene fra parkeringsplassen til fyret på toppen av Hammerberget: Lindesnes, Norges sydspiss.

Oppe på toppen får alle vinden rett i fleisen.
Møter trøkket fra elementene, foran havet, himmelen og horisonten.
I dag utløser det skrik og skrål, for værrets uro smitter.
Andre dager er det helt stille ...

Kjell samler troppene i le av maskinhuset.
Han har vært fyrvokter det meste av sitt voksne liv.
Han kjenner stedet, naturkreftene og historien.
Fra det første fyret ble tent i 1656 og fram til i dag.

Han forteller om livet på fyret.
Om at det før var tre bofaste familier her ute.
Med koner og unger og ku og katt.
Men at det nå bare er han og Rolf igjen.

De er de to siste fyrvokterne i Norges land,
for nå tenner og slukker fyrene seg sjøl.
Likevel er det nok å gjøre med å holde alt på stell
og rapportere været hver tredje time til Meteorologisk institutt

Etterpå er det samling i Fjellhallen.
Tid for matpakke, quiz og moderne teknologi.
Fra nettet hentes oversikt over alle skip som befinner seg i farvannet akkurat nå.
Hvor kommer de fra, hvor skal de hen, og hvordan finner de veien?

Så får de se filmen med kjempebølga,
da orkanen Inga fikk sjøen til å slå over hele fyrtårnet som rager 50 meter over havet
vanligvis

På vei ut til bussen får Kjell en gul lapp i handa:
"Fint på fyret!" står det. "Hilsen Sandra."
Og smilet tyder på at Kjell er helt enig i det.

Jo van der Eynden arbeider ved Lindesnes firmuseum

DKS VEST-AGDER

23 100 elever i grunnskole

6 900 elever i videregående skole

Startet med DKS i grunnskolen i **2001** – tilbud i grunnskolen fra 1990

Startet med DKS i videregående skole i **2007** – tilbud fra 1990

Opplevelser for livet

Å TA EN BUDAL

For Cirka Teater har Den kulturelle skolesekken vært en revolusjon. Gjennom Skolesekken kommer våre forestillinger ut til et stort publikum over hele landet. I Cirka Teaters begynnelse, måtte vi ofte selge forestillingen direkte til hver enkelt skole. Dette ga oss noen turneer, men resultatet var uforutsigbart og ofte magert. Muligheten for å være del av programmet i Den kulturelle skolesekken har skapt mange fantastiske møter med det unge publikum.

ANNE MARIT SÆTHER

De beste møtene er knyttet til nettopp møtet med publikum.

Noen dager er energien mellom scene og sal intens og dirrende av tilstedeværelse. Umiddelbarheten i det unge publikum kan være krass og usminket, men også total og hengiven.

I Cirka Teater har vi et uttrykk som oppstod på turné med DKS i vårt eget fylke. "Vi tar en Budal", sier vi, og det handler om fleksibilitet. Turneene betyr avgang i otta, utfordrende kjøreforhold, ikke alltid forberedte skoler. «Å ta en Budal» betyr å strekke seg maksimalt for at forestillingen skal gjennomføres, slik vi gjorde den novemberdagen i Budal. Vi hadde startet i seks-tida, skulle være på skolen i åtte-tida for å rigge i to timer, og spille to forestillinger i løpet av formiddagen.

Det var holkefølelse, og på vei oppover de uendelige og bratte bakkene ble vi presset ut i grøfta av brøytebilen som kom som et dundrende monster ned lia. Ingen mobildekning, men hjelpsomme mødre på vei til jobb i bil. De kjørte etter hjelp. En traktor dro oss opp av grøfta, men vi stod på kanten av stupet og kom oss likevel ikke videre. Neste dame som kom ned bakkene, lovt å ringe redningsbil. Sjøl løp jeg en kilometer opp bakkene på isen for å ringe skolene for å si at vi var på vei, at vi håpet å komme snart. På vei nedover til turnébilen, møtte jeg

den på vei oppover i full fart, trukket av Falken. De suste forbi, og jeg løp på nytt en glatt kilometer etter redningsbil med gule blinkende lys og mine egne kollegaer som forskrekket lot seg trekke, uten mulighet for å plukke meg opp.

Vi kom til skolen. En flokk skolebarn stod ute og ventet. De kom fra en annen bygd, og lærerne var ganske nervøse for tidsplanen, for de hadde allerede regnet ut at forestillingen måtte begynne om 20 minutter for at elevene skulle rekke tilbake i tide for å ta skolebussen hjem. Det var da vi "tok en Budal".

Lynkjappe avgjørelser, speed-rigging og en gjennomføring av forestillingen med novemberdagens morgenopplevelser som en desperat kraft i musikk og spill. Jublende klasser og målløse aktører.

Kanskje både beste og verste minne på samme dag?

ANNE MARIT SÆTHER

Skuespiller og regissør i Cirka Teater. Cirka Teater har i stor grad kombinert sine prosjekter med undervisning og opplæring på skoler og universiteter og har turnert i Den kulturelle skolesekken.

SE MEG

Se meg er et prosjekt som evner å skape refleksjon og bevisstgjøring. Det har vært del av DKS-Horten i fem år, men stadig får jeg bekreftet prosjektets aktualitet, selv i møte med en raskt vekslende ungdomskultur, som kjapt endrer fokus og innhold.

ANNA B. JØRGENSEN

Prosjektet innebærer et møte med en profesjonell kunstner, Eivind Lentz. En som har valgt utradisjonelt og annerledes, med en ”oppførsel helt utenom vanlig læreropptreden”, som det sto å lese i en av evalueringene, men det var ment som en positiv erfaring!

Selv forsto jeg ikke prosjektets omfang før jeg fulgte Eivind sammen med en klasse. Med engasjement og entusiasme deler han sine erfaringer, både faglige og mer personlige, fra sin utdanning frem mot en karriere og et liv som kunstner.

Elevene får en økt forståelse for og innblikk en i en ”annerledes” type jobb fra en som har valgt utradisjonelt og annerledes. Men også en som arbeider med en tematikk som er relevant for dem. Samtidig er han en som ser elevene. Og som ”tvinger” dem til å se. Som utfordrer dem:

”Vet du hva overvåkingskameraer kan fange opp av detaljer? Hvor mange de er, deres plassering, deres evne til å bokstavelig talt ”zoome” inn i din private sfære? Dine kroppsdeler, dine tekstmeldinger, hvor du befinner deg, hvem du omgås? At bilder fra slike kameraer kan misbrukes. At det finnes vektere og pauserom med en vegg full av utringninger – zoomet inn, klippet ut og behørig kommentert.”

Gjennom påstander, spørsmål og dialog diskuteres fordeler og ulemper ved mobilkameraets tilgjengelighet,

tilstedeværelse og muligheter for mangfoldiggjøring og eksponering:

”Hvor mye kan man vise av ’seg selv’? Av andre? Fysisk, psykisk? Hva er en kompromitterende situasjon? Hva er ok? Hva er ikke ok? Og hvorfor? Og – har man ’råderett’ over sitt eget bilde, sitt ansikt, sin kropp når det ligger der ute på nettet?”

Se meg griper slik rett inn i de unges hverdag – når det gjelder både verktøy, tema og uttrykk. Prosjektet gir dermed elevene et offentlig rom til å diskutere problemstillinger de ofte møter – og det med sine *egne*. Det er et verktøy til å orientere seg i dagens visuelle virkelighet, til å reflektere over egne og andres handlinger og uttrykk. Det møter ungdom på deres hjemmebane – med fokus på etikk, moral – og konsekvenstenkning: Pass på mobilen din! På hvem du slipper til i webkameraet! Husk på at morsomme og uskyldige bilder tatt innenfor rammen av det trygge jente- eller gutterommet, eller en fest, kan få en helt annen mening i en annen kontekst. Og respekter andres grenser!

Gjennom prosjektets praktiske oppgave får elevene også anledning til å uttrykke seg: Hva er det typiske ved *meg*? Og det i en tid ofte preget av konformitet og gruppetenkning – hvor man kanskje ikke alltid skal skille seg ut. Disse fotografiene er en unik dokumentasjon av hvordan unge ser og oppfatter seg selv – og velger å presentere og

iscenesette seg selv. Elevene har lært om perspektiv som virkemiddel, noe som tydelig kommer frem i bildene. De leker seg! Og de poserer med en uhøytidelighet, men noen også med en selvfølgelighet, og en verdensvant mine. For de aller fleste av oss forbeholdt nettopp ungdomsårene: I sentrum – her er jeg – *SE MEG!*

Anna B. Jørgensen er DKS-koordinator i Vestfold.

DKS VESTFOLD

23 100 elever i grunnskole

6 900 elever i videregående skole

Startet med DKS i grunnskolen i **2001** – tilbud i grunnskolen fra 1990

Startet med DKS i videregående skole i **2007** – tilbud fra 1990

Livslysten og flyvedyktig

BYENS BESTE SKOLETIME

Lyst å vite litt mer om Vibrandsøy? Da bør du finne deg en 10-, 11- eller 12-åring, for de kan nå «alt»

GRO ELIN LÖHNE SANDE

VIBRANDSØY: Har du det kjekt, går som regel resten som en lek. Sånn har det i alle fall vært for 5.-, 6.- og 7.-klassingene i Haugesund denne måneden. På fjerde og siste uke nå har klasse etter klasse blir fraktet ut til den så å si avfolkede øya nordvest for Haugesund for å lære seg litt kulturhistorie, litt mer byhistorie og like viktig – hva som skjer når forfallet får lov å råde grunnen.

Terningkast 6

«På sporet av en fortid» heter et skoleprosjekt som Haugesund kommune, Karmsund Fylkesmuseum og Rogaland fylkeskommune i år har sydd sammen for de eldste elevene på barneskolen. Du trenger ikke dilte lenge i hælene deres før du ser at dette slår skikkelig godt an.

Sissel Bugge – en gang lærer, nå kommunalt ansatt for å jobbe med skoleutvikling – har vært guide. Og minst like engasjert som henne var i alle fall de rundt 40 femteklassingene fra Lillesund skole som ble skyssset over sundet fra Kystverkskaaien til gamle Møller-odden av selveste havnedirektør Odd Einar Mæland til første time i går.

Forslag i fleng

Et museum, akkurat som Dokken, foreslo Karoline Borgø og Tuva Midtbø at øya kan brukes til.

– Eller de kan bygge nye hus her ute, mente Nikolai Storstein.

– Jeg ønsker at de blant annet skal lage et stort innendørs badebasseng på Vibrandsøy, kom det fra Karl Johan Steensland d.y.

Men for ordens skyld: Det var før de gikk i land og fikk oppleve villsauene på beitemarka, strandsnipa ved bade-plassen Matlaug og de slitte, gjenspikrede – men akk så spennende – bygningene.

Kul konsert

Men om øyvandringen var aldri så interessant, var det likevel konserten i den gule murbygningen som skapte størst engasjement hos elevene. Der Møllerodden en gang holdt hus hadde musiker Trym Bjonnes fra Bykle i Setesdal rigget seg til med blant annet rustne radiatorer, en tønne og diverse hjemmesnekrede trommestikker. I tillegg hadde han plassert en mikrofon på kaien der hvor loskrysseren «Stavern» satte de unge gjestene sine i land. Mikrofoner skaper selvfølgelig nysgjerrighet.

Og en god del av lyden som femteklassingene uvitende hadde «lagt fra seg» på en tape, hadde Bjonnes integrert i musikken sin.

– Hørr, det e' eg så ler ...

– Oi, det e' min stemme ...

– Kuuult, mann. Håpe de tar skikkelig godt vare på denne Vibrandsøynå.

Gro Elin Lohne Sande er journalist.

Artikkelen er tidligere trykket i Haugesunds avis.

DKS ROGALAND

58 900 elever i grunnskole

17 100 elever i videregående skole

Startet med DKS i grunnskolen i 2002

Startet med DKS i videregående skole i 2009

Kvalitet i alle ledd

KULTURSEKKEN OG DEI GODE OPPLEVINGANE

OLLA RYPDAL

Gjennom Kultursekken har barn og ungdom i mange år fått små og store opplevingar gjennom ulike kulturuttrykk. Ein haustdag fekk ei vidaregåande klasse oppleve ein scenekunstproduksjon med gruppa Queendom. Queendom er ei Oslobasert humorgruppe, der aktørane er norskafricanske kvinner. Gjennom humorfylte tekster, tankevekkjande dikt og fengande musikk får dei publikum til å både le, danse og tenke. Ei jente i klassen sendte denne tilbakemeldinga på e-post til Queendom om si oppleving av framsyninga:

“Dere får med dere publikum på en unik måte og energien forandres i et rom med en gang Queendom entrer scenen. Jeg fikk mye styrke av dere fordi dere er mørke damer som viser at mørke damer, er flotte damer.

Jeg er adoptert fra India og er godt kjent med rasisme i alle fall. Jeg har hengt opp bilde av dere hjemme sånn at dersom jeg opplever rasisme, så ser jeg bare på dere og tenker: “Wow, Queendom.”

Dere gjør meg stolt av å være mørk i Norge, dere gir meg og mange andre styrke til å gå videre dersom man faller ned en gang iblant.”

Vi har hatt ein prat med jenta. Ho heiter Kathrine Nygård og er 17 år. Eit av punkta i Queendom sitt manifest seier: “I Queendom prøver vi å elske oss selv slik vi er skapt og håper det kan være til inspirasjon for andre.”

- KVA VAR DET SOM GJORDE AT DETTE VART EI SPESIELL OPPLEVING FOR DEG?

- Da eg sat der, kjende eg at desse flotte jentene på scena sette ord på tankane mine. Eg er adoptert til Norge og har indisk bakgrunn – og kunne kjenne igjen så mykje av det dei formidla. Sjølv om ikkje eg har opplevd så mykje rasisme, veit vi at det finst. Når ein veks opp og er den einaste med mørk hudfarge, føler ein seg annleis, sjølv om det ikkje handlar om mobbing. Eg følte at venene mine kunne sjå meg på ein annan måte enn før – det gjorde noko med sjølvkjensla mi. Det er så flott når ein kan få slike opplevingar i skolekvardagen – der faktisk også alle venene mine er med på same opplevinga. Da er det lettare å snakke om den aktuelle tematikken t.d. Queendom tar opp i showet sitt. Queendom set fokus på at det alltid er nokon som er annleis – og at ein likevel alltid er verdifull som den ein er. Queendom er så flotte førebilete!

- KORLEIS LIKTE DU UTTRYKKET DEIRA, FORMA DEI BRUKAR TIL Å FORMIDLE BODSKAPEN SIN? SYNNS DU DET TRETFE DEG?

- Det er så godt når dei kan bruke humor i staden for å moralisere. Dei set ord på tankar og haldningar, “sparkar oppover” og brukar sjølvironi som grep. Dei aktualiserer på ein positiv måte. Ingen som høyrer på dei, får skuld-kjensle, men får likevel auga opp for eigne og andre sine haldningar. Blandinga av ulike musikksjangrar fungerer godt saman med dei flotte, tankevekkjande og også humoristiske tekstene. Funky og flott!

Olla Rypdal arbeider med DKS i Møre og Romsdal.

FOTO: BJØRN MØLSTAD, BARE FORM
ASTA BUSINNGVE LYDERSEN, HANNAH WOZENE KYAM OG MONICA IFEJILIKA ER MED I QUEENDOM

SMYKKE ELLER REVOLUSJON?

ÅDNE SEKKELSTEN

Jeg er syv år, Fiffi og Foffo titter opp fra frøkens kateter. To ullsokker med knappeøyne og litt garn som hår, læreren er Guri. Kjære frøken Guri, det fineste, tryggeste og snilleste menneske i verden. Hun bruker dukkene til å dramatisere en situasjon, og de sier selvfølgelig alle de riktige tingene, slik at det ordner seg til slutt. Når Fiffi og Foffo finner ut av det, kan vel vi også? Ja, dette kommer til å gå bra.

Dette var 27 år før innføringen av Den kulturelle skolesekken som et nasjonalt prosjekt. Nå lider vel jeg av litt dårlig hukommelse, men jeg kan faktisk ikke huske en eneste kunstopplevelse på de skolene jeg gikk. Fra barneskolen til videregående skole. Jeg kommer fra et greit møblert hjem med bokhyller og ble foret med musikk og annen kunst og kultur fra barnsben av (både monologisk og dialogisk viser det seg, som er ord jeg har lært meg som voksen). Jeg løp tidlig opp og ned trappene i Oslo Konserthus, i pausene vel og merke. Men altså kunstopplevelser på selve skolen; nei, det kan jeg ikke huske. Hvis det var, så har de ikke satt særlige spor etter seg – bortsett fra sokkene til Guri, da – men de kan jeg vel neppe betegne som kunstopplevelse.

I dag får barn og unge mange flere kunstopplevelser, som forhåpentligvis setter gode spor. Men slike spor er vanskelig å finne. Det er jo det som også gjør det vanskelig for oss som jobber med kunst og kultur. Å skulle vise at vi gjør en jobb som betyr noe for noen. Vi vil gjerne det, det er jo det som driver oss. En idealistisk tankegang om at dette er viktig for utviklingen av mennesket, for å se verden med nye øyne, for at vi skal bli hele. Store ord, men vi går jo faktisk rundt og mener det. Og jeg har tenkt å fortsette å gå rundt og mene det.

Da noen en gang på 1990-tallet kom på denne fantastiske ideen, som senere har blitt det nasjonale prosjektet Den kulturelle skolesekken, om å gjøre kunst- og kulturopplevelser obligatorisk, integrert i skolehverdagen, var de med på å sette i gang noe vi nesten kan kalle en kulturrevolusjon, nettopp med tanke på å gjøre en forskjell. Det er så mange idealister, kunstnere, politikere, byråkrater (alle nevnt, mange glemt) som gjennom årene har bidratt til denne revolusjonen. Å gjøre kunst og kultur til en viktig, fast bestanddel i barns og unges liv. Og etter ti år, kan vi da lene oss tilbake og si at vi har nådd våre mål – dette fikk vi til?

Og etter ti år, kan vi da lene oss tilbake og si at vi har nådd våre mål – dette fikk vi til?

Nei, det kan vi ikke. Det er lang vei igjen før Den kulturelle skolesekken fungerer optimalt etter målsettingen. Samtidig kan vi si at vi har kommet et langt stykke på vei. Vi skal være fornøyd med mye av det vi har fått til.

Men disse ti årene har også avdekket mange utfordringer for fortsettelsen. Alt fra selve kunstopplevelsen og hvordan barn og unge oppfatter den, til samarbeid mellom kultur- og utdanningssektorene. Alt kan bli bedre! Og jeg tror de fleste er enige om hva som er de store utfordringene også – så la oss bygge videre. Så flott å kunne være med på å bygge noe!

Vi reiser til utlandet og snakker om Den kulturelle skolesekken, hvor bra det er, hvor mye penger vi bruker på det. Kunst for barn og unge har blitt mer synlig, og vi klapper oss på brystet og skryter av den gode jobben vi gjør. Hvor stor kulturnasjon Norge egentlig er. Look to Norway!
Og så blir jeg innimellom litt engstelig for det. Går det

fra å være en revolusjon til bare å være noe vi smykker oss med? En ordning som stivner i sin form og blir der? En måloppnåelse, noe vi voksne synes det er fint at er der for barn og unge, men som de selv ikke er så opptatt av?

Vi må holde på entusiasmen i dette prosjektet. Det må ikke ende som en byråkratisk ordning, som bare skal gjennomføres til billigst mulig penge. Jeg ser noen tegn til dette fra politisk hold. Den kulturelle skolesekken trekkes frem som – ja, en kulturrevolusjon i mange sammenhenger, men bevilgningene går i realiteten ned. Ordningen tillegges flere oppgaver og skal nå flere, for de samme ressursene.

Aldri før er det vist så mye kunst utover i hele landet. Og aldri før har så mange gode krefter jobbet sammen i ønsket om å gi barn og unge gode opplevelser. Jeg håper så inderlig at de som styrer landet vårt, og som er opptatt av kunst, ser dette. Innser hvilken revolusjon det er de har vært med på å skape. Og hvis dere ser det: ikke bare smykk dere med jobben som er gjort. Jobb videre med å utvikle dette systemet som er i stand til å nå hvert eneste individ i Norge. Vi har det så godt her i landet at vi skal lete med lykter for å finne revolusjoner – her har dere en!

Jeg er 43 år og sitter og ser på en danseforestilling. Det er så godt håndverk, det er så godt gjennomført, så vakkert, så rørende. Og det skal mine barn få oppleve i gymsalen

på skolen – fordi dette kunstverket er skapt for den arenaen. På samme måte som tusenvis av andre kunstnere over hele landet gjør en fantastisk jobb for å gi barna våre slike opplevelser. Håper det setter spor – gode spor.

Og så lærerne, som er med på å skape gode rammer rundt kunstopplevelsene, som dag ut og dag inn også er med på å gjøre oss til hele mennesker. De er viktige for å holde entusiasmen oppe i Den kulturelle skolesekken. Hvordan ville min verden sett ut hvis ikke lærer Guri og Fiffi og Foffo hadde vært der?

La gjerne Den kulturelle skolesekken være et smykke, men la det være et av de hjertesmykkene som kan åpnes, og så er det noe inni – et bilde, et minne – en revolusjon.

Gratulerer med 10-årsjubileet!

ÅDNE SEKKELSTEN

Daglig leder Norsk Scenekunstbruk.

Norsk scenekunstbruk er den største landsdekkende formidler av scenekunst for aldersgruppen 0-20 år. Scenekunstbruket er også den nasjonale aktøren i formidling av scenekunst i Den kulturelle skolesekken

"Noe av det viktigste DKS fører med seg, er møte med kunstnere med ulike uttrykk, og elevene våre har vært noe negative til dette før. Nå er forståelsen en helt annen, kanskje dette også gjelder lærerne."

Nancy Breivik, DKS-kontakt Lødingen kommune

"Alt godt samarbeid er en forutsetning for å lykkes. Den kulturelle skolesekken har brakt kultur inn i skolen på en legitim og godt organisert måte."

Åse Granmo, DKS-kordinator og kulturskolerektor i Grane kommune

*Må bare gi honnør for fabelaktig forestilling – "Krokodilla".
Kanonopplevelse for både store og små. Dyktige utøvere, fiffig regi og absolutt lærerikt for alle å se løsningen de hadde valgt. Full klaff på aldersgruppe også. Er bare så storligten fornøyd ...*

Beate Skogsholm – kulturkonsulent /kulturskoleinspektør Leirfjord Kommune

"Jeg synes vi lærte mye og på en morsom måte. Vi fikk selv være fotografer og gikk gjennom prosessen fotografer gjør fra de tar et bilde til det henger på utstilling."

Elev fra Sortland etter møte med Ove Alo

"En av de viktigste erfaringene vi har gjort på elevnivå, er at elevene i dag har en synlig større kompetanse som publikummere på kulturtiltak."

Geir Berglund, pedagogisk konsulent i Herøy kommune

*"Elevene ville gjøre ALT, og de fleste var strålende entusiastiske og ville ikke gå hjem ved skoledagens slutt !
De var sultne på fysisk utfoldelse med nye materialer, og det var de 3-dimensjonale formene som først skulle utprøves."*

Straumen skole

GULLSEKKEN

DEN KULTURELLE SKOLESEKKENS EGEN PRIS

Gullsekken deles ut hvert år til beste skole og beste produksjon i Den kulturelle skolesekken.

En jury vurderer innkomne forslag fra fylkeskommunene og de nasjonale aktørene, og velger ut fire finalister i hver klasse. Vinnerne blir offentliggjort under de årlige fagdage for Den kulturelle skolesekken, og mottar 100 000 kr hver.

I 2007, det første året Gullsekken ble delt ut, gikk prisen for beste produksjon til *Jam!* som var utviklet av aksjonsgruppa Adbusters i samarbeid med Nasjonalmuseet. Prosjektet gikk ut på å få elevene til å forholde seg til

verden og samfunnet på en aktiv måte, og å lære elevene å bruke kunst som aksjonsform for å uttrykke meninger og holdninger.

Prosjektet var kontroversielt, og avstedkom til dels sterke reaksjoner. Noen skoleledere nektet Adbusters å komme til skolen, mens andre hyllet dem. Aviser landet over laget reportasjer, og *Jam!* nådde helt til lederspaltene i Dagbladet!

Mer om Gullsekken kan du lese på www.gullsekken.no

VINNERE - BESTE SKOLE

2007: Svolvær barne- og ungdomsskole, Vågan

2008: Skolene i Bamble kommune

2009: Gosen skole, Stavanger

2010: Unneberg skole, Sandefjord

VINNERE - BESTE PRODUKSJON

2007: *Jam!* Av aksjonsgruppen Adbusters i samarbeid med Nasjonalmuseet

2008: *Asyløpkere* - et filmprosjekt med Mats Grorud

2009: *Kulde* - scenekunst produsert av Trøndelag teater

2010: *Usynlig – en litterær teatervandring*, produsent: Katrine M.E. Strøm og Maja Bugge

Adbusters

■ Den norske avdelingen av det internasjonale nettverket Adbusters er på skoleturné i Oppland. Nettverket arbeider imot kommersialisering av det offentlige rom, reklame og kjøpepress og mener at ytringsfriheten blir meningsløs når den overdøves av kommersielt pjatt. Derfor har Adbusters utgitt ei håndbok i aksjoner, som elevene på skolene får. Håpet er å gjøre dem mer samfunnsbevisste og kritiske.

■ Rektor Bjørn Tollaas på Gran ungdomsskole sier til Aftenposten at dette er opplæringslovens formålsparagraf opp av dage. Andre steder har mer kritiske røster latt seg høre – for det er ennå mange som helst så at ungdommen ble like engstelig og strømlinjeformet som dem selv. Vi vil imidlertid gi både Adbusters og rektor Tollaas honnør. Samfunnsbevisst og kritisk ungdom som ikke uten videre lar seg lure med i kommersialiseringens sirkus, er den beste garanti for at nasjonen Norge har ei framtid.

LEDERARTIKKELEN I DAGBLADET 12.APRIL 2005

FAKTA OM DEN KULTURELLE SKULESEKKEN

Den kulturelle skulesekken (DKS) skal medverke til at elevar i grunnskulen får møte profesjonell kunst og kultur av alle slag.

Satsinga blei statleg i 2001, og i dag får alle grunnskuleelevane i landet – og etter kvart også alle elevar i vidaregåande skular (til saman 800 000 barn og unge) – tilbod frå kommunane og/eller fylkeskommunane.

Fylkeskommunane formidlar tilbod innanfor alle kunst- og kulturuttrykk, dvs. musikk, scenekunst, film, visuell kunst, litteratur og kulturarv, i samarbeid med dei nasjonale aktørane i Den kulturelle skulesekken: Film&Kino, Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design, Norsk forfattersentrum, Norsk kulturråd, Norsk scenekunstbruk og Rikskonsertane.

Midlane til DKS kommer i all hovudsak gjennom overskotet frå Norsk Tipping, i dag 167 millionar kroner årleg. I tillegg genererer midlane store ressursar både frå dei aktørane som får spelemidlar, og av andre aktørar i feltet. Det er vanskelig å talfeste omfanget av dei lokale ressursane, men det dreier seg om minst det dobbelte av spelemidlane.

Spelemidlane går til fylkeskommunane, som har eit særleg ansvar for å formidle

eit kunst- og kulturtilbod til elevane i sin region. Av desse midlane går minst 1/3 vidare til kommunane som har eit ansvar for å byggje opp ein lokal kulturell skulesekk for sine elevar. Nokre kommunar får heile sin relative del av spelemidlane. Da må dei ivareta alle dei oppgåvene som elles ligg til fylkeskommunen.

Eit møte mellom elevar og profesjonelle kunstnarar/kulturarbeidarar kan ha mange former i Den kulturelle skulesekken. Det kan vere elevar som vitjar kunst- og kulturinstitusjonar, eller det kan vere fordjupingsprosjekt på skulen der ein kunstnar arbeider med elevane over ein periode. Det kan vere tverrfaglege presentasjonar, eller det kan vere verkstader. Det kan vere ein forfattar på vitjing i klasserommet med gode høve til samtale, eller det kan vere ei ferdig framvisning for fullsett teatersal i kommunen sitt kulturhus eller tilsvarande.

Det er ikkje mange land som har ei så omfattande statleg satsing på barn og ungdom sine møte med profesjonell kunst og kultur, og Den kulturelle skulesekken har vekt monaleg interesse i utlandet.

Mål og prinsipp for Den kulturelle skulesekken er forankra i St.meld. nr. 8 (2007–2008) *Kulturell skulesekk for framtida*.

MÅL

- å medverke til at elevar i skulen får eit profesjonelt kunst- og kulturtilbod
- å leggje til rette for at elevar i skulen lettare skal få tilgang til, gjere seg kjende med og utvikle forståing for kunst- og kulturuttrykk av alle slag
- å medverke til å utvikle ei heilskapleg innlemming av kunstnarlege og kulturelle uttrykk i realiseringa av skulen sine læringsmål

Den kulturelle skulesekken skal utformast og uavlateleg vurderast ut frå eit sett med prinsipp for ordninga:

Varig ordning: Den kulturelle skulesekken skal vere ei varig ordning for elevar i skulen.

For alle elevar: Den kulturelle skulesekken skal femne om alle elevar i grunnskulen og den vidaregåande opplæringa, uavhengig av kva skule dei går på og kva økonomisk, sosial, etnisk og religiøs bakgrunn dei har.

Realisere mål i læreplanverket: Innhaldet i kunst- og kulturtilboda i Den kulturelle skulesekken skal medverke til å realisere skulen sine mål slik dei kjem til uttrykk i den generelle delen i læreplanverket og i dei ulike læreplanane.

Høg kvalitet: Elevane skal møte profesjonelle kunst- og kulturtilbod med høg kunstnarleg kvalitet.

Kulturelt mangfald: Den kulturelle skulesekken skal omfatte ulike kunst- og kulturuttrykk med røter i eit mangfald av kulturar og frå ulike tidsperiodar.

Breidde: Både musikk, scenekunst, visuell kunst, film, litteratur og kulturarv skal vere representerte i Den kulturelle skulesekken. Det skal vere variasjon i formidlingsmåtane.

Regularitet: Elevane skal sikrast eit regelmessig tilbod på alle klasstrinn.

Samarbeid kultur–skule: Arbeidet med Den kulturelle skulesekken skal skje i eit godt samarbeid mellom kultur- og opplæringssektorane på alle nivå. Det skal sikrast god forankring og tid til planlegging i skulen.

Rollefordeling kultur–skule:

Opplæringssektoren har ansvaret for å leggje føre- og etterarbeid pedagogisk til rette for elevane, medan kultursektoren har ansvaret for kulturinnhaldet i Den kulturelle skulesekken og for å informere om innhaldet i god tid.

Lokal forankring og eigarskap: Den kulturelle skulesekken må forankrast lokalt, i den enkelte skulen, kommunen og fylket. Dette sikrar lokal entusiasme og gjev rom for mange lokale variantar, slik at alle skal kunne kjenne eigarskap til Den kulturelle skulesekken.

ORGANISERING

Den kulturelle skulesekken er eit samarbeid mellom Kulturdepartementet og Kunnskapsdepartementet.

Sekretariatet er lagt til Norsk kulturråd, og har det daglege ansvaret for tiltaket.

Fylkeskommunens kulturetat har ansvar for å koordinere arbeidet med Den kulturelle skulesekken i sin region.

MEIR INFORMASJON

www.denkulturelleskulesekken.no

Sekretariatet for Den kulturelle skulesekken
Norsk kulturråd
Postboks 8052 Dep
NO-0031 Oslo
tlf: +47 23117500
info@denkulturelleskulesekken.no

Avsender: Norsk kulturråd: Postboks 8052 Dep, 0031 Oslo

ISBN 978-82-8105-092-1

NORSK KULTURRÅD
Arts Council Norway

DEN KULTURELLE
SKOLESEKKEN